

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
МОЖЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СВЯТКОВИХ ЗВИЧАЇВ І
ТРАДИЦІЙ У ДЕЯКИХ ШКОЛАХ БАТІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ
ГРОМАДИ

БОЛЛО БІАНКА ЕРНЕСТІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: Початкова освіта

Спеціальність: 013 Початкова освіта

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Габода Єва Бейлівна

(старший викладач)

Завідувач кафедри:

Біда Олена Анатоліївна

(доктор пед. наук, професор)

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти
та управління закладом освіти**

Кваліфікаційна робота

**МОЖЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ СВЯТКОВИХ ЗВИЧАЇВ І
ТРАДИЦІЙ У ДЕЯКИХ ШКОЛАХ БАТІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ
ГРОМАДИ**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Болло Біанка Ернестівна

освітня програма: Початкова освіта

спеціальність: 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Габода Єва Бейлівна**

(старший викладач)

Рецензент: **Чопак Єва Василівна**

(старший викладач)

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia,
Oktatási Intézményvezetés Tanszék**

**AZ ÜNNEPI SZOKÁSOK, JELES NAPOK MEGJELENÍTÉSÉNEK
LEHETŐSÉGEI A BÁTYUI KISTÉRSÉG NÉHÁNY
ISKOLÁJÁBAN**

Szakdolgozat

Készítette: Balla Bianka

IV. évfolyamos tanító

szakos hallgató

Témavezető: Gabóda Éva

(adjunktus)

Recenzens: Csopák Éva

(adjunktus)

Зміст

ВСТУП	6
I. УГОРСЬКІ СВЯТА, ТРАДИЦІЇ ТА ЗНАМЕНІ ДНІ.....	8
1.1. Роль передачі традицій.....	8
1.2. Свята та знамені дні в угорських звичаях	9
1.3. Фольклор і матеріальна культура.....	12
II. УКРАЇНСЬКІ СВЯТА, ТРАДИЦІЇ ТА ЗНАМЕНІ ДНІ.....	15
2.1. Свята та визначні дні в українській традиції.....	16
III. МОЖЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ТРАДИЦІЙ В ОСВІТІ.....	24
3.1. Завдання навчання народних традицій і звичаїв.....	25
3.2. Збереження народних традицій на уроках.....	26
IV. СВЯТА, ВИЗНАЧНІ ДНІ У ДЕЯКИХ ШКОЛАХ БАТІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ ГРОМАДИ.....	29
4.2. Перегляд досліджень в Батівському селищному громаді	29
4.2. Результати дослідження	30
4.2.1. Свята та знамені дні в угорськомовних початкових класах Батрадівської гімназії	30
4.2.2. Свята та знаменні дні в українськомовних початкових класах Батрадівської гімназії	34
4.2.3. Презентація мого дослідження в Горонглабській гімназії.....	37
4.2.4. Презентація мого дослідження в Батівському ліцеї.....	39
4.2.5. Презентація мого дослідження в Батівському гімназіумі	40
4.3. Порівняння свят і визначних днів в угорськомовних і українськомовних початкових шкіл Батівської селищної громади	41
РЕЗЮМЕ (на угорській)	43
Резюме	45
Список використаної літератури.....	47
Додатки	50
Список зображень.....	66

Tartalom

BEVEZETÉS	6
I. MAGYAR ÜNNEPEK, HAGYOMÁNYOK ÉS JELES NAPOK	8
1.1. A hagyományok továbbadásának szerepe	8
1.2. Az ünnepek, és jeles napok a magyar szokáshagyományban.....	9
1.3. Folklóralkotások és tárgyi kultúra	12
II. UKRÁN ÜNNEPEK, HAGYOMÁNYOK ÉS JELES NAPOK	15
2.1. Az ünnepek, és jeles napok az ukrán szokáshagyományban.....	16
III. A HAGYOMÁNYOK TOVÁBBADÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ OKTATÁSBAN	24
3.1. A néphagyományok, a népszokások oktatásának feladatai	25
3.2. Hagyományok ápolása tanórai kereteken belül.....	26
IV. ÜNNEPNAPOK, JELES NAPOK A BÁTÝÚI KISTÉRSÉG NÉHÁNY ISKOLÁJÁBAN	29
4.1. A Bányai kistérségben végzett kutatásom bemutatása.....	29
4.2. Kutatás eredményei.....	30
4.2.1. Bányai Gimnázium magyar tannyelvű alsó osztályában megjelenő ünnepek és jeles napok	30
4.2.2. Bányai Gimnázium ukrán tannyelvű alsó osztályában megjelenő ünnepek és jeles napok.....	34
4.2.3. A Haranglábai Gimnáziumban végzett kutatásom bemutatása	37
4.2.4. A Bányai Líceumban végzett kutatásom bemutatása	39
4.2.5. A Bányai Gimnáziumban végzett kutatásom bemutatása.....	40
4.3. A Bányai kistérség magyar és ukrán tagozatú elemi iskoláinak ünnepeinek és jeles napjainak összehasonlítása.....	41
ÖSSZEFOGLALÁS	43
Rezümé	45
Felhasznált irodalom	47
Mellékletek	50
Képek jegyzéke	66

BEVEZETÉS

Szakedolgozatom címe „Az ünnepi szokások, jeles napok megjelenítésének lehetőségei a Bátyúi kistérség néhány iskolájában”, amellyel a legfőbb célom az, hogy az elődeink által megélt, összegyűjtött hagyományokat, értékeket bemutassam, szemléltessem azok alkalmazhatóságát az iskolai oktatói-nevelői munkában. Valamint a hagyományok megjelenését megfigyeljem és ismertessem a kétnyelvű elemi osztályokban.

Olyan településen, olyan családban nőttem fel, ahol még ma is élnek még hagyományok, bizonyos szokások, amelyek összetartanak egy kisebb vagy nagyobb közösséget. Azt tapasztaltam, hogy jó ilyen családban, ilyen közösségben élni, mert a különböző szokások gazdagabbá teszik az embereket, megerősítik a közösségeket.

Nagyon korán el kell kezdeni azt a munkát, ami megalapozza az egyes emberek szokásait. Sokat jelent az, hogy milyen nevelést kapnak a gyermekek otthon és milyen hatások, érzelmek érik az óvodában, az iskolában. Ezért tartom fontosnak azt, hogy ma, a televízió, a videójátékok, a számítógépek uralta világban a gyermekek minél többet ismerjenek meg hagyományainkból, népszokásainkból, érzelmileg gazdagabb emberekké váljanak ezen ismeretek által. Egy-egy közösség, népcsoport hagyományai, szokásai sok értéket őriznek, amivel már kis iskoláskorban meg kell ismertetni a gyermekeket, lehetőségét kell biztosítani nekik, hogy ezeket az értékeket megtapasztalják, részesei, művelői legyenek.

A leírt gondolatok miatt határoztam el, hogy szeretném kibővíteni ismereteimet a magyar és ukrán néphagyományok és népszokások körében. Szerettem volna olyan tevékenységeket és módszereket megismerni, amelyeknek a segítségével majd sikerül a kisiskolásokat részeseivé tenni, azoknak az élményeknek, amiket a néphagyományok és a népszokások képviselnek.

A dolgozat négy részből tevődik össze. Az első részben bemutatom a magyar ünnepeket és jeles napokat. A második fejezetben bemutatásra kerülnek az ukrán ünnepnapok és néphagyományok. A harmadik részben bemutatom a kutatásom módszertani részét: a néphagyományok, a népszokások oktatásának feladatait. A munka negyedik fejezetében a kutatásom eredményei kerülnek bemutatásra.

A munka elméleti keretének megírásában nagy segítségemre volt Újvári Zoltán, Borsai Ilona, Tátrai Zsuzsanna, Hoppál Mihály, Farkas Ildikó és Zadravec Teréz munkái.

Igyekeztem ukrán nyelvű forrásokból is dolgozni Leszja Hrapleva - Scsur és Aleksza Voropaj munkáira

I. MAGYAR ÜNNEPEK, HAGYOMÁNYOK ÉS JELES NAPOK

Az ünnepek, szokások és hagyományok olyan biztos menedékek, amelyben időnként megpihenhetünk a hétköznapi forgatagában. Ezek a pillanatok lehetővé teszik, hogy kikapcsolódjunk, és valami kicsit más legyen, mint amit megszoktunk.

Az összes országnak és minden közösségnek megvannak a maga szokásai, hagyományai, ünnepei és fontos napjai. Így van ez a magyar néppel is (Szántó, 2019).

Az évszázadok során a magyar hagyományokat számos hatás érte. Egyes szokásokban kimutathatók szláv vagy német nyelvterületről származó befolyások. Fellelhetők keresztény és kereszténység előtti elemek is, sőt olyanok is, amelyek az antik hagyományokra vezethetők vissza (Hoppál, 1990).

A magyarok ünnepeihez mindig valamilyen állandó szokás vagy hiedelem kapcsolódik. Ezek a jeles napok az egyházi év liturgiájának és a nép ősi tapasztalatának együttes hatására alakultak ki.

A népszokások a közösségi viselkedés és cselekvésmód kifejeződései, amelyeket a közösség tagjai követnek, mert ezek megfelelnek az élő kulturális hagyományoknak. A népszokások egyszerre tartalmazzák az illemszabályokat, az erkölcsi kódexet, az íratlan törvényeket, a művészetet, a költészetet, a színjátszást, a mitológiát és a mágiát. A vallásos hit is hozzájárul a néphit megőrzéséhez. Azok az emberek, akik vallásosságban élnek és az örökkévalóságot és változatlanyságot hirdetik, tisztelik a hagyományokat. Így alakultak ki a magyarok ünnepei, hagyományai és jeles napjai is (Tátrai– Karácsony, 1997).

1.1. A hagyományok továbbadásának szerepe

Az emberi életben a néphagyományok mindig meghatározó szerepet játszottak. Ezek a szokások az év ünnepeihez kapcsolódnak, és rituális szertartásokban jelennek meg, például a születés, keresztelés, lakodalom és temetés eseményeiben. A néphagyományok láthatatlan szervezőerőként működnek, és az emberiség túlélésének egyik alapvető feltétele voltak a legősibb időktől fogva. Az őseink egymástól tanulták a szavakat és mozdulatokat, hogy megőrizzék és továbbadják a hagyományokat (Herczeg, 2023).

A népszokások a közösség tagjainak gondolkodását és viselkedését szabályozzák. Ismétlődésük révén megszilárdult hagyományként öröklődnek az utódokra, beleépülve a gyerekek mindennapjaiba. A népszokások általában összetettek, szövegekből, énekekből,

versekből, táncból és gesztusokból állnak. A skála széles, az egyszemélyes, szöveg nélküli hiedelemcselekménytől a dramatikus többszereplős játékig terjed. A népszokások szövegei rokonságot mutathatnak ősi imádságokkal, ráolvasásokkal, sőt a gyermekköltészettel és a műköltészettel is (Hoppál, 1990).

Az ember életében fontos, hogy megismerje a szülőföldjét, hazáját, annak népszokásait, ünnepeit és hagyományait. Ez az ismeretszerzés életkortól függően történik. Gyerekkorban a népi mondókák és gyerekjátékok révén válik lehetővé a néphagyományok megismerése. Már az óvodában is lehetőség van arra, hogy a gazdag népi kultúrából válogassunk, és elkezdjük megismertetni a gyermeket a népszokásokkal. A mondókák és dalocskák összetartóbbá teszik a felnőttek és a kisgyermek bentsőséges kapcsolatát, az érzelmi hatásuk fokozzák a gyermek biztonságérzetét.

A balladának, daloknak, meséknek és a mondáknak szóbeli hagyománya van. Nem szavanként vagy mondatokként jönnek létre, hanem a legelső szövegét alakítják tovább az emberek. Legtöbbször már az első továbbadó módosít rajta valamit a saját elképzelése, ízlése szerint, bővíti, szépíti, vagy el is rontja. A népköltészeti alkotások csak akkor élnek tovább, ha beépülnek a tradíciókba. Ha az emberek magukénak érzik, tovább éneklük és mesélik őket.

A népi hagyományoknak és a továbbadásuknak fontos szerepe van minden ember életében. Nem csak a kultúra őrzése miatt lényeges, hanem azért is, mert ezek a szokások, események és ünnepek lehetővé teszik a közösség összetartását. Emellett mókás és jó időtöltést is kínálnak (Herczeg, 2023).

1.2. Az ünnepek, és jeles napok a magyar szokáshagyományban

Az év különböző napjait az emberek különleges hagyományokkal emelték ki a mindennapokból. Ennek eredményeként alakultak ki az élet jeles napjai és ünnepei.

A megszokott paraszti kultúrában az ünnepeknek bizonyos rendje volt. Az egyházi év ünnepei meghatározták a nép ünnepeinek időpontját és jellegét. Ezekhez igazodva alakultak ki a népszokások. Szóban terjedő mesék, dalok, közmondások, találós kérdések, népszokások és színjátékok együttese. A népművészet lényeges jellemzője a hagyományokhoz való szoros kötődés, vagy más szóval fogalmazva, a néphagyomány. A népszokásokban a közösség egyéni tagjainak gondolkodásmódja, érzelmi világa és

világnézete tükröződik, így ezek a megnyilvánulások nem csupán az adott időszak kultúráját, hanem az emberek sokszínűségét is tükrözik (Hoppál, 1990).

A néphagyomány egy rejtett erő, amely meghatározó szerepet játszott a közösségek életben maradásában. Gyakran nevezzük tradíciónak is ezt az összekötő erőt, amely lehetővé teszi az emberek számára, hogy egymásra figyeljenek, segítsék egymást és tanuljanak egymástól. A néphagyományok által megőrizhettük és továbbadhatjuk az elődeink által összegyűjtött sokoldalú tudást és tapasztalatot, így hozzájárulva az identitásunk és kultúránk fenntartásához.

A jeles napok és a népszokások szorosan összekapcsolódnak, hiszen a jeles napok gyakran a hagyományos szokások alapján alakultak ki. Ezért is nevezünk egy napot jelesnek, ha hozzá tartozik állandó hiedelem vagy szokás (Tátrai– Karácsony, 1997).

A közösségek életében azok a naptári események váltak jeles napokká, melyeket a közösség tagjai minden évben rendszeresen megünnepelt. Ezek gyakran kapcsolódtak egyházi ünnepekhez vagy évszakváltásokhoz. A névnapok is jeles napokká váltak, hiszen időjárás megfigyelések társultak hozzájuk. Az emberi élet fontos eseményei, mint a keresztelő, lakodalom vagy temetés, szintén jeles napokat jelentenek. Általában a jeles napok az évkör napfordulóihoz kapcsolódnak.

A naptári év hagyományai az évszakok változásaihoz, a téli, tavaszi, nyári és őszi kapcsolódnak. A parasztek életében a tavasz, nyár és korai ősz a mezőgazdasági munka sűrű időszaka. Ezért télen és kora tavasszal gyakrabban találunk ünnepeket és népszokásokat. Nyáron és ősszel inkább a gazdasági tevékenységekkel kapcsolatos jeles napok alakultak ki. Ezek közül néhány általánosan elterjedt ünnep volt, míg mások csak adott közösségekre voltak jellemzőek. A szokások célja a földművelés, állattenyésztés sikeres eredményeinek, az egyének és közösségeik egészségének, boldogulásának és jövőjének biztosítása volt (Balassa – Ortutay, 1980).

Ahogy korábban már említésre került, minden közösségnek megvannak a maga saját hagyományai, ünnepei és jeles napjai. Most pedig szélesebb körben ismerkedhetünk a magyar szokáshagyomány ünnepköreivel.

- *Őszi ünnepkör*

Mihály napja (Szeptember 29) – az őszi betakarítási munkák kezdete.

Mindenszentek napja (November 1), Halottak napja (November 2) – megemlékezés a halottakról.

Márton nap (November 11) – a mezőgazdasági munkák befejezéséhez, illetve az advent közeledtéhez fűződik, valamint Szent Márton libás legendájához.

Katalin nap (November 25) – időjóslo és szerelmi varázsnap.

- *Téli ünnepkör*

Advent vasárnap – az András naphoz (November 30) legközelebbi vasárnap. Ettől a naptól kezdődik a karácsonyi készülődés. Karácsonyig négy advent vasárnap van, melyet az adventi koszorú jelképez, amelyen a négy gyertya áll (Csoóri, 1879).

Miklós napja (December 6) – a gyermekek örömnapja, várják a Mikulást.

Luca napja (December 13) – az ősi hiedelmek és a termékenységet varázsló jókívánságok napja.

Szenteste (December 24) – egyházi ünnep, Jézus születésének ünnepe.

Karácsony (December 25, 26) – Jézus születésének ünnepe, betlehemes jelenet eljátszása és kántálás jellemzik.

Szilveszter napja (December 31) – reggelig tartó multság, az óév búcsúztatása és az újév köszöntése jellemzik.

Újév napja (Január 1) – gonoszűzés, jókívánságok napja.

Vízkereszt (Január 6) – a karácsonyi ünnepek záró napja.

Farsang – (Vízkereszt után és Húsvét előtti hatodik hét) tavaszváró népszokás, jelmezbál (Esztergályos, 1990).

- *Tavaszi ünnepkör*

Nők napja (Március 8) – Nemzetközi Nőnap. A nőket köszöntik és ünneplik ezen a napon.

Sándor (Március 18), József (Március 19), Benedek (Március 21) napja – a népi megfigyelések alapján időjárás jóslo napok: „*Sándor, József, Benedek, zsákban hozzák a meleget!*”.

Húsvét – a 40 napig tartó böjt vége, a kereszténység legnagyobb ünnepe, Krisztus feltámadása. Több népszokás tartozik hozzá, mint a locsolkodás, és a hímes tojás készítés.

Május éjszakája, Majális (Május 1) – tavaszköszöntő nap, májusfa az ifjúság tavaszi szokások ismert szimbolikus kelléke. A fiuk májusfát visznek kedvesüknek ezen az éjszakán.

Anyák napja (Május első vasárnapja) – az anyák ünnepe.

Pongrác (Május 12), Szervác (Május 13), Bonifác (Május 14) napja – a népi megfigyelések alapján hívják „fagyosszenteknek”.

Pünkösöd (a Húsvét utáni 7. vasárnapon és hétfőn tartott keresztény ünnep) – amelyen a kereszténység a Szentlélek kiáradását ünnepli meg (Tátrai– Karácsony, 1997).

- *Nyári ünnepkör*

Szent Iván nap (Június 24) – ezen a napon ünnepelték régen az új évszakot, a nyári napfordulót. Ennek a jeles nap szokása a tűzgyújtás.

Szent István napja (Augusztus 20) – az első magyar király és az új kenyér ünnepe. Délelőtti templomba menés jellemző, ahol hálát adnak az emberek, hogy az aratási munkát befejezték (Varga, 1999).

1.3. Folklóralkotások és tárgyi kultúra

A folklór a nép hagyományainak íratlan megnyilvánulási formája. Ide tartoznak a szóban terjedő mesék, dalok, közmondások, találós kérdések, népszokások és színjátékok. A népművészet fontos jellemzője a hagyományhoz való szoros kötődés, amely a folklór műfajok és költői rendszerek viszonylagos változatlanságában nyilvánul meg.

A folklór a nép kulturális örökségének megjelenése és testesülése szóban, énekben, zenében, gesztusokban és tárgyakban. Ez a közösségek alkotása, amelyek a társadalmat alkotják, különböző történelmi időszakokban (Hoppál, 1990).

A globalizáció korában élünk, amely fenyegetést jelenthet a nemzeti kultúrák sokszínűségére és azok kulturális értékeinek egységesítésére. Fontos, hogy a magyarok és más népek megőrizzék etnikai identitásukat, és ne veszítsék el kapcsolatukat saját történelmi hagyományaikkal. Ebben a folyamatban kiemelt szerepet játszik a folklór, mint a nemzeti szellem kifejezője, amely igazolja az egyes etnikai csoportok egyediségét, és különleges erkölcsi és esztétikai értéket hordoz (Kocsis, 1984).

A hagyománytisztelő nevelésben kiemelt szerepet kapnak a dramatikus népszokások, a szólások, a találós kérdések, a közmondások, a népmesék, a mondák és a mondókák.

A hagyománytisztelő nevelésben kiemelt figyelmet kapnak a drámai népszokások, a találós kérdések, a népmesék a szólások, a közmondások, a mondák és a mondókák.

A szólások olyan rövid kifejezések, amelyek együtt új értelmet kapnak. Gyakran színesítik a beszédünket. Általában nem teljes mondatok, de vannak kivételek. Például,

ha azt mondjuk valakire, hogy „*jól forog a nyelve*”, az nem azt jelenti, hogy az illetőnek a nyelve valóban forog, hanem hogy gyorsan és sokat beszél. „*Kölcsön kenyér visszajár*” pedig egy olyan mondás, amellyel sértés esetén fenyegetjük meg az illetőt. „*Fő a fejem*” pedig azt fejezi ki, hogy nem tudunk dönteni, tépelődünk, és keresünk a helyes, jó megoldást (Kósa– Szemerkenyi, 1973).

A találós kérdések játékos formában fejezik ki a hagyományos észjárást és világlátást. Általában ötletes és szellemes megfogalmazásúak, bár nem minden esetben tartalmaznak kérdést, mindenesetre mindig arról van szó, hogy kitaláljuk, miről szól. A tréfás találós kérdések fő célja az szórakoztatás. Például:

“*Se ajtaja, se ablaka, mégis négyen laknak benne.*” (Dió)

“*Piros, de nem alma,*

Erős, de nem hagyma,

Farka van, de nem egér. Mi az?”. (Retek)

Míg a szólások egyszerűen kijelentenek valamit valakiről vagy valamiről, anélkül hogy tanítást hordoznának, addig a közmondások bölcsességet és gondolatokat fogalmaznak meg gyakran szó szerinti értelmezésüktől eltérő módon. Ezeken keresztül fontos tapasztalati igazságokat közvetítenek, amelyek középpontjában az életbölcsességek állnak.

“*Madarat tolláról, embert barátjáról.*” (A környezetünk mutatja meg, hogy milyen emberek vagyunk valójában.)

“*Kutyából nem lesz szalonna*”(Arra az emberre mondjuk, aki képtelen a változásra.)

“*Aki hibátlan lovat keres, járhat gyalog*”. (Semmi sem tökéletes a világon, sokszor lejjebb kell adni a mércét)

A népmesék üzenete általános és örök érvényű igazságokat hordoz. Fejlesztik a fantáziát és erkölcsi tanulságokkal szolgálnak, amivel példát mutatnak az élethez. Egyidejűleg szórakoztatnak és nevelnek is. Tanító jellegük szórakoztató módon illeszkedik a gyerekek gondolkodásmódjához.

A hagyományos formájú szóbeli kifejezések valóban remek eszközök a gyermekek szórakoztatására és oktatására. A mondókák, találós kérdések és közmondások nemcsak szórakoztatóak, hanem segítenek a nyelvi kifejezőképesség fejlesztésében is. A népmesék pedig értékes tanulságokkal és morális üzenetekkel gazdagítják a gyermekkori

élményeket. Ezért nélkülözhetetlen már alsó osztályban úgy tanítani a gyerekeket. Mert a mondókák által a kisgyermek felfedezi az anyanyelvét, fejleszti szókincsét.

A gyerekek legkedveltebb témái közé tartoznak az állatmesék vagy fabulák. Az állatmesék olyan varázslatos történetek, amelyekben az állatok emberi módon gondolkodnak, beszélnek és cselekszenek, de nem tekintik őket természetfeletti lényeknek. A mondókák pedig keretet adnak és számos mesei sztereotípiát tartalmaznak (Balassa – Ortutay, 1980). Például: *A farkas és a bárány*, *A kismalac és a farkas*, *A kakaska és a jércike*.

Az iskoláskorú gyerekek már aktívan keresik az összefüggéseket és érdeklődnek az ok-okozati kapcsolatok iránt. Számukra az összetettebb történetek is vonzóak, és szívesen hallgatnak csali- és tréfás meséket is. Ezekben a mesékben már megjelennek a karakterek negatív tulajdonságai is, mint például a ravaszság vagy a hatalomvágy. Például: *A Mátyás királyhoz fűződő tréfák*.

A mondák és a mesék közötti legfőbb különbség az, hogy a mondákban a valóságtartalom hangsúlyosabb. Gyakran tragikus eseményeket mesélnek el, és cselekményük rendszerint drámai (Hoppál, 1990).

A Magyar Néprajzi Lexikonban a mondóka következő meghatározását olvashatjuk: „*A gyermekek körében használatos, erősen ritmikus, dallamos hanglejtésű vagy sokszor énekelt versike*” (LAJOS, 1980, 641. o.). Borsai Ilona a népi gyermekmondókák fő jellegzetességeiként az alkalomhoz vagy szándékhoz kötődést, a sajátos funkciót, valamint a szöveg és a funkció konkrét vagy áttételes kapcsolatát említi. Olyan komplex műfajjal állunk szemben írja - amelyben a kisgyermek életének vagy a természet jelenségeinek különböző alkalmihoz kapcsolódó ritmikus szöveg egy bizonyos mozdulat vagy mozdulatsor kíséretében, ütempáros szerkezetből alakuló, gazdag formavilágú dallam motívumokkal, illetve deklamáló vagy dallamos hanglejtéssel hangzik fel” (Borsai, 1980).

II. UKRÁN ÜNNEPEK, HAGYOMÁNYOK ÉS JELES NAPOK

Dömötör Tekla szavaival *„Voltaképpen a kultúra hagyományozódásának spontán formája, az a keret, melyben a nép ünnepe és hétköznapja lejátszódik. Közösségi magatartásmód és cselekvésmód; olyan viselkedési mód, melynek a közösség tagjai alávetik magukat, mert megfelel az élő kulturális hagyománynak. Egyszerre illemtan, erkölcsi kódex, iratlan törvény, művészet, költészet, színjátás, mítosz és mágia.”* (Dömötör, 1972)

Az ukrán nép gazdag és eredeti kultúrával rendelkezik, amelyet több generáció hosszú tanulás és gyakorlás során alakítottak ki. Az életbölcesség és az életmód irányelvei ősidők óta szállnak az emberek között, és meghatározzák az ukrán szokásokat, ünnepeket, rituálékat és folklórt. Ezek az elemek a nép világnézetének és világképének részét képezik. Az ukrán hagyományok magyarázzák és megerősítik az emberek közötti kapcsolatokat, az emberek és a természet közötti kapcsolatokat, valamint az egyes személyek lelki értékét, és általában a nemzet jellemzőit.

Az ukrán emberek szokásai és hagyományai gazdag változatosságot mutatnak, mély gyökerekkel rendelkeznek a trypilli kultúrában, a korai szlávok és a kijevi rusz időszakában. Ezek a hagyományok egyaránt táplálkoznak a pogány és keresztény hagyományokból, és különféle aspektusokat foglalnak magukban, beleértve az ünnepeket, vallási rituálékat, népszokásokat és folklór elemeket is.

Az ukrán szokások és hagyományok nagyjából két fő csoportba sorolhatók. Az egyik csoport a családi élet fő eseményeivel kapcsolatos (például esküvők, szülések, keresztelők, temetések stb.), míg a másik csoport a szezonális rituálékat foglalja magában. Ezek a szezonális szokások gyökerei a kereszténység előtti időkbe nyúlnak vissza, és kapcsolódnak a mezőgazdasági tevékenységekhez és az év ciklusához. Gyakran ezek a vallási szertartások is visszaköszönek a pogány hagyományokból (Hrapleva – Scsur, 1982).

Az ukrán ünnepi ciklus ősi hiedelmeken és mítoszokon alapszik, amit énekek, játékok és körtáncok kísérik.

2.1. Az ünnepek, és jeles napok az ukrán szokáshagyományban

A népszokások tág értelemben bármilyen szokást magukban foglalnak, amelyek szabályozzák egy közösség életét. Szűkebb értelemben a népszokások az ünnepekhez kapcsolódó szokásokat jelentik.

Az ukrán népközösség életében a népszokások valóban fontos szerepet játszanak. Minden közösségben megtalálhatók azok a hagyományok, amelyek meghatározzák, hogyan ünneplik az ünnepeket, milyen feladatokat végeznek el, és milyen megfigyelések, hagyományok tartoznak az egyes naptári napokhoz. Ezek a hagyományok nemcsak a közösség identitását erősítik, hanem az emberek közötti kapcsolatokat is szorosabbá teszik. Így van ez az ukrán népközösségben is.

Az ukrán nép kultúráját szokásai, rítusai és hagyományai alkotják, ezek olyan varázsfüzérek, melyek mélyen hatnak az ukránok szívére. Népük erkölcsi értékei, mentális hagyományai, történelmi tapasztalatai, életbölcssége, világnézete és világképe tükröződik a szokásokban, rítusokban és folklórban. A naptári ünnepek és rituálék játszanak kiemelkedő szerepet minden ukrán életében. Közülük a téli ünnepek körül kialakult ciklus a legvártabb, hiszen ezek az ünnepek hozzák el a csodák lehetőségét, az álmok megvalósulását és az új, gyönyörű élményeket (Filonenko, 2008).

Az ukrán nép hosszú évszázadok alatt olyan örökséget gyűjtött össze, melynek gyökerei messzire nyúlnak, még a kereszténység előtti időkig is visszavezethetők. Szájhagyományok útján őrizték meg az évszázadok során azokat a népdalokat és népi játékokat, melyek főként a földművesek ünnepeihez kapcsolódnak. Az ukrán nép rendkívül változatos lírai nótakincset hozott létre, melyben megtalálhatók a hétköznapi életről szóló, vidám, hazafias, satirikus, mulató dalok.

A magyar, valamint az ukrán nép sorsában sok a hasonló vonás. A közelség természetes módon hatással volt a két szomszédos nép kulturális kapcsolataira is, melyeknek gyökerei a messzi régmúltba vezetnek vissza (Kurocskin, 1978).

A továbbiakban megfigyelhetjük az ünnepeink közti hasonlóságot vagy különbségeket.

Ukrán ünnepek és jeles napok:

Őszi ünnepkör

Az őszi ünnepkör az éves naptári és rituális ciklus záróeseménye. Nem alkot egységes rendszert, inkább különálló szokásokat és szertartásokat foglal magába, melyeket a

természet lassú elalvása és a téli időszakra való felkészülés határoz meg. Az őszi időszak főbb eseményei közé tartozik a betakarítás befejezése, valamint az esetleges nyári legelőkről való állatok visszatérésével kapcsolatos szokások.

Ez az őszi rituális ciklus fő gondolata. Az őszi ciklus szokásainak többsége abban a formában, ahogyan megőrizték, nem egy adott dátumhoz vagy ünnephez kötődik, hanem egy bizonyos típusú mezőgazdasági munka elvégzéséhez egy családnál- a betakarítás kezdete, az időpont a betakarítás végéről és a kaszálás időszakáról. Mindegyiküknek megvoltak a saját szokásai, amelyek végigkísérték a munkafolyamatot. Az őszi ciklus rítusai is a családi életre irányultak: az esküvők a közbenjárással kezdődtek, a bemutatkozáskor Kateryna és Andrij jósolta a kiválasztottakat. A rituális cselekményeket többnyire beltérre vitték át, estélyek formájában (Hoppál, 1990).

Az őszi ciklusban ismét megismétlődik minden más ciklusra jellemző motívum - így alakult ki az ünnepi dátumok folyamatos ciklikus rituális köre különböző attribútumokkal és szimbólumokkal, de azonos motívumokkal (Mala storinka).

- Október 14-én ünneplik a *Legszentebb Közbenjárót*, Isten Szent Anyja ünnepét (свято Покрови, Пресвятої Богородиці), vagy ahogy mondani szokás: „Közbenjárás” ("Покрови") ünnepét. Az esküvőket ettől a naptól kezdik tartani – ez a párkeresés és a házasságkötés ideje. „Pokrovot” a kozákok védőnőjének tartották. Minden évben nagy ünnepélyességgel ünneplik ezt az ünnepet és imádkoznak a templomban. Pokrova a falu életében éppen a párkeresés és az esküvők időszaka volt, ezért a lányok, akik belefáradtak az egyedülállóságba, imádkoztak:

*"Szent Anya, közbenjáró, takard be a fejem,
legalább egy ronggyal, nehogy szűznek tűnjek."*

Népi megfigyelések az időjárásról ezen a napon: ha a szél északról fúj, akkor ez annak a jele, hogy a tél hideg lesz és nagy hó lesz, de ha délről, akkor meleg lesz.

Az Ukrán Hadsereg, amely a második világháború idején a hitleri és bolsevik megszállás elleni fegyveres erőként jelent meg, szintén a védelem ünnepét választotta a fegyverek napjává, a Szent Szűz oltalmára bízva magát. Így az ukránok nemcsak népi-vallási, hanem nemzeti ünnepként is ünneplik ezt a napot (Voropaj, 1958).

Téli ünnepkör

Télen a természet nyugovóra tér. Megszűnnek a mezei munkák. Leesik az első hó, beáll a fagy, és a folyókat jég borítja. Régebben az emberek ilyenkor kezdték el a

kosárfonást, seprűk készítését, szövést, fonást, megjavítják a szánkót, elmennek a malomba és készülődnek a karácsonyi ünnepekre. A lányok minden reggel "első hóban" megmossák az arcukat - "hogya az arcuk rózsaszín legyen és szép" (Simon – Csecserits, 1998).

Ez az időszak a jövő évi jóslás időszaka, és ezzel együtt a falusi fiatalok régi hagyományos multságai, népünk eredeti költészetének varázsával teli multságok ideje.

- A naptári ünnepek téli ciklusának kezdete a legszembetűnőbb december 4-én, amikor a tizenkét ünnep egyikét ünneplik - a *Szűz Mária (bevezetése)* – templomi bevezetésének (Богородичне свято Введення в Храм Пресвятої Богородиці.) ünnepe. Ezt a napot Harmadik Prechista-nak (Третя Пречиста) is nevezik (ami makulátlant, szűzet jelent).

Az egyházi legendák és Jakab apokrif evangéliuma szerint, amikor Mária három éves volt, több lánnyal lámpával bement a templomba. A főpap a karjába vette a gyermeket, megcsókolta, és így szólt: „Mária, az Úr magasztalni fogja nevedet nemzedékről nemzedékre, és a napok végén megmutatja neked Izráel fiai megváltásának árát.” Ezt mondva a kislányt a templomi oltár harmadik fokára helyezte, ahol Isten kegyelme szállt rá.

A régi ukrán szokásokban a Bevezetés - egy új gazdasági (vagy mezőgazdasági) év kezdete. A tél már régen beköszöntött, a termés betakarították, a téli termést belepte a hó, és jönnek a hosszú, hideg esték. Régen a fiatalok és az idősebbek is a hosszú estéken esti „partikra” gyűltek össze, ahol szórakoztak. De nemcsak énekeltek, táncoltak, hanem dolgoztak is. A lányok vittek magukkal hímzést vagy kötést. Ezeken az összejövetelen a fiús anyák gondosan megfigyelték, mennyire képesek ügyesen hímezni és fonni a lányok. Mert a leendő meny a család másik munkás keze, és minden anyós azt akarta, hogy menyéből jó munkás legyen (Kurocskin, 1978).

Valamint ezen a napon a parasztok igyekeznek megjósolni a következő évi termést, az időjárást, sőt egyes szentek hozzáállását is. A "полазництво" szokása jól ismert Ukrajnában. Ha pénzes fiatalember lép be először a házba, minden rendben lesz az Úrnál; ha szegény ember lép be, akkor nem lesz bőség, csak bajok; ha egy idős nő, akkor megszűnik a béke a családban.

- December 7-én az ukrán keresztények *Katerina* ("lelkében tiszta" - így fordítják nevét göröggről) (день пам'яті великомучениці Катерини) emléknapját ünneplik. A

hiedelem szerint Katerina intelligens és művelt nő volt, akit 373 körül kivégezték hite miatt. Néhány évvel később az egyiptomi keresztények megtalálták a vértanú maradványait, és eltemették őt a Sínai-hegyi kolostorban. Ukrajnában a Katalinhoz, valamint a többi szenthez való hozzáállás különleges: biztató és mindennapi. Katalin ünnepét nem véletlenül nevezték a „leánysors” ünnepének. A szent megértését és segítségét remélve a nők boldog házasságot, családi harmóniát kérnek tőle.

- *András napja* nagy téli ünnep az ukránoknál, amely különösen a fiatalok számára. Ezt az ünnepet december 13-án ünneplik, és Krisztus tizenkét apostolának egyikének - Elsőhívott Andrásnak - emléknapjának tekintik. Az egyházi legendák szerint a szent Szkítiában hirdette a kereszténységet, és egészen Kijevig eljutott, ahol keresztet helyezett el az egyik dombra, amelyen ez állt: „Látod ezeket a hegyeket? Higgyc el, Isten kegyelme rájuk fog ragyogni.” Az ukrán hagyományos rituálékban András napjához ósdi, pogány eredetű, elsősorban szerelmi-varázslatos és agrármágikus jellegű szertartásegyüttes kapcsolódott.

- December 19. - *Szent Miklós napja*. A népi legendákban Szent Miklós az emberek védelmezője a természeti katasztrófákkal szemben, az első segítője mindenkinek, aki bajba kerül. "Szent Miklós, a csodatevő nem a mennyben ül, hanem itt a földön, segít az embereken." Szent Miklós pedig gyerekekről gondoskodik, kívánságaikat teljesíti, ajándékokat oszt. Szent Miklós napja a gyerekek legkedveltebb ünnepe. A gyerekek egész évben várják Szent Miklós napját, és csodálatos ajándékokról álmodoznak (Kurocskin, 1978).

- Az egyik legfontosabb családi ünnep, az egyik legvarázslatosabb nap, amikor minden család szóval és tettel a meghittség, a gazdagság, a boldogság és a béke légkörét teremti otthonában, az a *Szenteste* (Святвечір), amely január 6-ra esik.

Szenteste vagyis a Karácsony előtti napokban szigorú böjtöt tartanak az ukránok. Ezért nem meglepő, hogy a felnőttek és a gyerekek izgatottan várják az első csillag felemelkedését, amikor is kezdődhetett a vacsora.

A háziasszonyok karácsony előtt a Szentestei vacsorát készítik elő. Jó hangulatban kell készítenie, mert különben elromlik az étel, és ezt rossz előjelnek tartják. Mindenki készülődik erre a nagy ünnepre, amikor az újszülött Megváltóval való találkoznak.

A Szentesti vacsorán tizenkét ünnepi ételből esznek. Általában kompót, főtt borsó, sült káposzta, hal, bab, gombóc, burgonya, gomba, hajdina zabkása, káposzta tekerics,

sütemény és búza kutja. Az asztalon viaszgyertyának kell égnie, amely az éltető erőt - a napot – jelképezi. A vacsora mellett mindig énekelnek.

A karácsony szimbolikus fő étele - kutyu (поминальної - кутю) ami hajnal előtt készül el, hogy a nap első sugarainál kivehessék a sütőből. Majd ezután leöntik a legtisztább "világi" vízzel, Isten ételének tartják (Божа їжа), amely az elhunytak szent és jó lelkének készült étel, ami búzából készül.

- Az ortodox keresztények január 7-én ünneplik a *Karácsonyt* (Різдво Христове). Jézus Krisztus születésének napja a betlehemi Szűz Máriától. Karácsonykor véget ér a karácsonyi böjt – és az advent, amely Jézus eljövételére való várakozás. Az ünnep attribútumai a betlehem, karácsonyi csillag (Zvizda), előadások, vásár, énekek, énekek, karácsonyi koszorúk, karácsonyfák. Az ukránok számára az ünnep keresztény hagyományai szorosan összefonódnak. Karácsonykor templomba mennek és vendégségbe a rokonoknál. Hagyomány karácsonykor a kántálás (колядування).

A kántálás a téli (főleg karácsonyi) fordulók ősi szokása, vallásos énekek éneklése. Férfiak, vagy fiatalok és gyerekek mennek minden ház udvarára egészséget, boldogságot, bőkezű termést, jólétet kívánni és énekelni, amiért bizonyos jutalmat kaptak (Hrapleva – Scsur, 1982).

- Január 14-e a *Régi Újév napja* (Старий Новий рік). Régi újév - Újév a Julianus-naptár szerinti újév. Az újév legfontosabb hagyománya a vetés. A vetés már a napkelte előtti reggeltől kezdődik, többnyire fiúk vagy férfiak végzik. Ezen a napon úgy tartják, hogy egy férfinak kell először belépnie a házba, mert akkor az szerencsét hoz.

- *Vízkereszt* (Свято Водохреща) január 19.-én. A Vízkereszt és Úrkereszt napján (január 6. (19)) tartott népi ünnepek hagyományos elnevezése. Amikor Jézus harminc éves volt, és eljött az ideje, hogy kimenjen a néphez, elment a Jordán folyóhoz Keresztelő Jánoshoz, hogy megkeresztelkedjen. Jézus megkeresztelkedett, és kijött a vízből. Ebben a pillanatban megnyílt az ég, és megjelent Isten Szelleme, amely galambként szállt alá az égből, és Jézusra szállt. Ettől az időtől kezdve Jézus Krisztus megkezdte az emberek szolgálatát (Hoppál, 1990).

Vízkereszt napján, a templomi istentisztelet után, Jézus Krisztus Jordánban történt megkeresztelkedésének emlékére minden folyón, tavon, forráson és kútnál nagy vízszentelést tartanak. Vízkereszt előestéjén az ortodox keresztények az „Kutyát”(«Голодна кутя»), vagyis a második szentestét ünneplik. A hívők egész nap nem esznek

semmit – böjtölnek. Vacsorára könnyű ételeket szolgálnak fel - sült hal, káposzta gombóc, olajos hajdina, palacsinta, kutyu és uzvar (aszalt gyümölcsből készült kompót).

A második napon, Vízkeresztnapján reggel mennek a templomba, hogy megszenteljék a vizet. Az étkezés ezzel a szenteltvízzel kezdődik, és minden házigazda meghinti vele a család minden tagját, a házat, a többi épületet és a kutakat. Vacsorára ezen a napon könnyű ételeket szolgálnak fel: gombóc burgonyával vagy káposztával, hajdina palacsinta olajban (гречані млинці) , és kompót (Kurocskin, 1978).

- *Ukrán Kultúra Napja* (február 25.)

Tavaszi ünnepkör

Tavasszal a természet felébred téli álmából, az állatok is mozgékonyabbá válnak. A fű kizöldül, rügyezni kezdenek a fák, megjelennek az első tavaszi virágok, visszatérnek a költöző madarak, akik hozzálátanak tavalyi fészük rendbetételéhez, vagy új építéséhez. Az emberek a szabadban tevékenykednek: fákat ültetnek, szántanak, vetnek. A természet ébredésével a téli álomból hazánkban, Ukrajnában kezdődik az ősi mítoszokhoz és hiedelemekhez kötődő népi tavaszünnepek köre, dalokkal, játékokkal, táncokkal kísérve. A tavasz népi képe a szépség, az erő és a remény képe (Simon – Csecserits, 1998).

- *Virágvasárnap* (Вербна неділя)- nagyböjt hatodik vasárnapja, amely 7 nappal húsvét előtt esik. Virágvasárnap Nagyhét kezdete. Virágvasárnap a keresztényeket Jézus Krisztus Jeruzsálembé való ünneplésére emlékezteti, amely szenvedésének és kereszthalálának közvetlen közeledtét jelentette. Az Őt köszöntő emberek köpenyeket és zöld pálmaágakat dobáltak az útra, és azt kiabálták: „Hozsánna Dávid fiának!”. Ukrán hagyomány, hogy Virágvasárnap a fűzfát ünneplik, és mindig templomba mennek. A templomba fűzfaágakkal mennek az emberek (leginkább „macskás ágak”, néha zöld levelekkel), szépen feldíszítve. Reggel mindenki istentiszteletre gyűlik – idősek és fiatalok, mert „bűn nem menni templomba, hiszen fűzfát szentelnek”. Amikor az istentisztelet véget ér, és a pap meglocsolja az ágakat szenteltvízzel." Amikor a megszentelt ágakkal haza térnek az emberek a templomból, minden családtagot és jószágot megkorbácsolnak velük, hogy egészségesek legyenek. Ezekkel az ágakkal a falvakban először hajtják ki a legelőre a teheneket, egész évben tartják őket betegségektől, mennydörgéstől. Virágvasárnaptól kezdik a húsvéti készülődést: tojást főznek, húsvéti tojást festenek, ünnepi süteményeket és pászkát sütnek (Voropaj, 1958).

- *Húsvét* (Великдень) Jézus Krisztus feltámadásának ünnepe. A húsvétot a nagyböjt előzi meg. Az ukrán nép nagyon betartja a böjti szabályokat: ez idő alatt (főleg pénteken) nem esznek sem húst, sem tejes ételeket.

A húsvét előtti hetet nagyhétnek nevezik, mert Krisztus szenvedése (kínzása) erre az időre esett. A hét legfontosabb napjai csütörtöktől kezdődnek. Csütörtökön az egész háztartást és a házat ki takarítják, tisztán kell tartani mindent, ezért is hívják ezt a csütörtököt tiszta vagy nagycsütörtöknek. Nagypéntek Jézus Krisztus halálának napján, az ünnep előtti nap. Senki nem végez kemény munkát, kivéve a háziasszonyokat, akik ételt készítenek a szentelésre. Húsvét vasárnapon pedig, megszentelik az ételeket: húsvéti péksüteményeket - pászkat, tojást, sajtot, húst, valamint húsvéti tojást. Ezen a napon igyekszik összegyűlni az egész család és együtt enni a megszentelt ételekből. Az ünnep ezen és az azt követő napokon az emberek a következő szavakkal köszöntik egymást: «Христос Воскрес!» — «Воістину воскрес!». Az ukránok fontos hagyománya a tojás festés és a pászka szentelés (Hrapleva – Scsur, 1982).

- *Nemzetközi Nőnap* (március 8).
- *Társz Sevcenko* születésének (március 9.) és halálának évfordulójának ünnepe (március 10).
- *A munka ünnepe* (május 1).
- *A győzelem napja* (május 8., 9).
- *Ukrán Anyák Napja* (május második vasárnapja).

Nyári ünnepkör

Nyáron teljes életet éli a természet. Növekednek a kicsi állatok a ház körül, az erdőn és a mezőn. Érik a gyümölcs a kertekben és az erdőben. Az emberek számára egyre több munkát ad az érő termések betakarítása, az aratás is.

- A nyár első ünnepe általában *Pünkösd* vagy a *Szentháromság* (Свята Трійці). Krisztus feltámadása után 50 nappal ünneplik.

Az ünnep nevét a Szentlélek apostolokra való leszállásának tiszteletére kapta, amelyet Jézus Krisztus ígért meg nekik mennybemenetele előtt. Így ez az ünnep a Krisztus megjelenését jelzi az embereknek mindhárom alakban, mint a Szentháromság: az Atyaisten, a Fiú Isten és a Szentlélek Isten alakjában.

A Zöld Ünnepeknek is nevezik amikor a rozs virágzik, és a népi hiedelem szerint sellők ébrednek és bújnak ki a vízből. Hagyomány, hogy az emberek zöld faágakkal díszítik otthonukat, a házak padlóját illatos gyógynövényekkel borítják be (Hoppál, 1990).

- Július 7 - *Ivan Kupala* nap (День Івана Купала) amely a nyári napforduló napja, az ukrán nép egyik legrégebbi ünnepe. A nap és a víz egyesülését szimbolizálja, fő attribútumai pedig egy fürdőfa és Marena szobra. Az ünneplés az ünnep főszereplőinek – Kupala és Marena – plüssállatainak készítésével kezdődik. A lányok virágokkal, bogyókkal és szalagokkal díszítik fel a fürdőfát, és táncolnak körülötte. A fa helyett szalmát is használnak Marena-kép (bábú) készítéséhez. A móka és tánc után Marenát a vízbe dobják. Ha Marena a víz szimbóluma, akkor az égő kerék a nap szimbóluma.

Ez az ünnep az ősi hiedelmek szerint a víz és a tűz egyesülését is szimbolizálja, amely életet és a természet virágzását eredményezi. Szokás ezene a napon hajnal előtt tüzet gyújtani. Lányok és fiúk ugrálnak át rajta. Az ugrás erős házasságot ígér, minden betegségből és gonosz varázslatból gyógyulást. Ezen az éjszakán a lányok koszorúkat fonnak, amit vízbe dobnak jósolnak vele (Voropaj, 1958).

- Augusztus 19-én minden ukrán keresztény az *Úr napját* (Великий Спас) ünnepli, amelyet a nép szerint a Megváltónak neveznek. A tizenkét legfontosabb keresztény ünnep egyike, karácsony és húsvét után a harmadik. De kétségtelenül elmondható, hogy gyökerei a kereszténység előtti időkre nyúlnak vissza.

A Megváltó napján szokás gyümölcsöt, mézet és virágot szentelni. A templomból hazatérve a család ünnepélyesen leül az asztalhoz és lakomáznak: mézzel almát esznek, és szőlő- vagy almabort isznak. A néphagyományban ez a nap a legfontosabb mezeimunka végét és az eredmények összesítésének idejét jelképezi. Ezért templomaik hagyományosan tele van gyönyörű, hímzett ruhákban, a természet ajándékaival teli kosarakkal.

Az ünnep előtt két hétben böjt van - "spasivka"(спасівка). Egy legenda szerint a húsvéti nagyböjt folytatása. Spasz ünnep az elhunyt hozzátartozók emléknapja is (Simon – Csecserits, 1998).

- *Alkotmány napja* (június 28).
- *Államiság napja* (július 28).
- *Ukrajna Függetlenségének Napja* (augusztus 24).

III. A HAGYOMÁNYOK TOVÁBBADÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ OKTATÁSBAN

A néphagyomány tartalmazza minden nép kultúrájának legősibb elemeit. Ezért fontos, hogy a néprajz, a hon- és népismeret áthatoljon az oktatás, iskolai nevelés, művelődés és az iskolai élet majdnem minden területén. A hagyományismeret célja a nemzeti identitás erősítése és mélyítése a helyi hagyományok feltárásával, helytörténeti kutatással, gyűjtéssel, önkéntes néprajzi és nyelvjárási adatok gyűjtésével, valamint a természeti és társadalmi környezet megismerésével.

A hagyományos paraszti életmódban nem volt szükség külön tanításra például a népdalok, néptánc vagy különféle kézműves technikák terén, mivel ezeket főként utánnézéssel sajátították el a kisgyermek idősébb testvéreiktől, szüleiktől és nagyszüleiktől. Így nevelődtek bele a hagyományokba. A belenevelődés természetesen változó módon történt a különböző vidékeken és falvakban, hiszen eltérőek voltak a táji, természeti és életmódbeli feltételek, melyek az élet minden területét meghatározták. Ezért kiemelten fontos, hogy az iskolai oktatásban nagy hangsúlyt kapjanak a hagyományok, különösen a helyi hagyományok ápolása és feltárása (Tátrai – Karácsony, 1997:278).

A falu közösségének és műveltségének átadása mindenhol a családon keresztül történt: itt ismerkedett meg a gyermek az anyanyelvvvel, a népköltészet verssoraival, a mindennapi élet és az ünnepek szokásaival, valamint a tárgyi kultúrával. A gyermek társadalmi beilleszkedését elősegítette az életkoruknak megfelelően újra és újra szerveződő gyermekközösségekben való részvétel. A közös játék során a gyermekfolklor hagyományosan átöröklődött, amikor egymásnak adták át a dalokat, megtanították egymásnak a különböző játékokat és szokásokat. A játék nem csupán szórakozás volt, hanem az életre való felkészülés egy formája, a művészi hajlamok fejlesztése és a társadalomba való beilleszkedés tanulóiskolája. A természetes hagyományozódás, amelyben a faluközösség tárgyi és szellemi kultúrája szerves egységet alkotott, ma már kevésbé jellemző vagy nagyrészt megszűnt. Ezért azoknak, akik az oktatás és nevelés terén tevékenykednek a nemzeti kultúra terjesztésében, sürgős feladatuknak kell tekinteniük a néphagyományok átadását és éltetését.

A tanulókat már gyermekkoruktól kezdve meg kell ismertetni a hagyományokkal, különösen a helyi hagyományokkal. A még mindig fogékony kisgyermek sokkal nyitottabb a néphagyományok megismerésére és újjáélesztésére. A néprajz és a

népszokások tanulmányozása kibővíti a tanulók kultúrtörténeti tudását. Emellett elősegíti olyan magatartás kialakulását, amelyben fontos szerepet játszik a hagyományörzés, a népi kultúra és nemzeti értékeink megbecsülése (Tátrai – Karácsony, 1997).

3.1. A néphagyományok, a népszokások oktatásának feladatai

A néphagyományok és népszokások oktatásának célja, hogy a tanulók elsajátítsák azokat az ismereteket és gyakorlatokat, amelyek segítségével jobban megismerik és megbecsülik lakóhelyüket, szülőföldjüket, hazájukat és népüket. Ezáltal képesek lesznek megérteni más népek kultúráját és a közöttük lévő kulturális kapcsolatokat.

- Fontos, hogy a tanulók tudatában legyenek annak, hogy a hosszú múltra visszatekintő közösségi hagyományok összekötik őket a múlttal, és segítenek nekik eligazodni a jelenben is.

- A néprajz, mint egy átfogó tudományág, hozzájáruljon a humán, reál- és készség tantárgyak tanításához, és elősegítse a harmonikus kapcsolat kialakítását a természettel és a társadalommal.

- Fontos, hogy a hagyományismeret része legyen a tanulók értelmi, érzelmi, etikai és esztétikai fejlődésének, munkára nevelésének, valamint segítse elő a társadalomba való sikeres beilleszkedésüket a felnőttkorban.

Az elsajátítandó ismeretanyagoknak szerves egymásra épülő részekből kell állnia, melyek a tanulók korosztályához igazodva fokozatosan bővülnek. Ez a tartalom alkalmazkodik a népszokások társadalmi és kisközösségi funkcióihoz és idejéhez, és tudományosan rendszerezett szakirodalmon, eredeti forrásanyagokon, valamint a tanulók által gyűjtött helytörténeti anyagokon alapul. Emellett magában foglalja a lakóhely szerinti tájegység szokásait is (Benedek-Sándor, 2010).

- A pedagógusokat ösztönözni kell a helyi hagyományok megismerésére, gyűjtésére és ápolására, hogy ezek a helyi és szűkebb hazai hagyományok megfelelő súllyal és tartalommal kerüljenek be a tananyagba és az ezeken alapuló tantervekbe.

- Fontos, hogy a tanulók számára lehetőséget teremtsünk az élményszerű tanulásra, a cselekvő és alkotó részvételre, hogy az érzékelésen, észlelésen és érzelmi nevelésen keresztül jussanak el az elvontabb ismeretekig, így megismerve a néprajz tudományát.

- A tananyag összeállításánál figyelembe kell venni, hogy mely hagyományok voltak évszázadokon keresztül közel a gyerekek életéhez és a falusi közösségekhez, figyelembe véve az életkort és a nemek közötti különbségeket.

- Fontos, hogy a tanulók nevelői irányítással és segítséggel végezzenek néprajzi gyűjtő munkát, és tudják ismereteiket különböző szempontok szerint rendszerezni. Lehetőség szerint kiállításokat rendezzenek a gyűjtött anyagból, valamint bővítsék ismereteiket ismeretterjesztő könyvek olvasásával, múzeumok, kiállítások és könyvtárak látogatásával, valamint részvétellel tanulmányi kirándulásokon (Tátrai – Karácsony, 1997).

A népszokások oktatásának célja a jeles napi és ünnepi szokások megismertetése mellett a hagyományos népszokások felelevenítése. A tanulók így átélhetik a hétköznapok és ünnepnapok váltakozását, ritmusát, és részt vehetnek az ünnepekhez kapcsolódó jókívánásokban, köszöntésekben, valamint dramatikus népszokásokban. A naptári szokások újraélesztése során fontos, hogy hiteles hagyományokat közvetítsünk, miközben felidézzük és megéreztetjük a tanulókkal az adott kalendáriumi időszak évről évre visszatérő társadalmi és közösségi szerepét a faluközösség életében. Például adventben András napjától kezdődhet a betlehemezésre, kántálásra való felkészülés, a szokások megtanulása, jelmezek és kellékek elkészítése. Luca-naptól pedig a luca-búza csíráztatható, a virágoztatható luca-ág készülhet, és elkészíthetjük a luca-kalendáriumot.

A népszokások tanításakor fontos figyelembe venni a következőket:

- A tanítók igyekezzenek olyan eredeti szokásokat tanítani, amelyek megfelelnek a tanulók korosztályának és nemének.

- A hallgatott anyag után a népszokások hagyományos és stílusos elsajátítására kerüljön sor.

- A tanulók készítsék el saját maguk a jelmezeket és kellékeket, szüleik segítségével, hogy ezen keresztül is részeseivé váljanak a hagyománynak, és átéljék annak fontosságát (Tátrai – Karácsony, 1997).

3.2. Hagományok ápolása tanórai kereteken belül

Nagyon fontos, hogy az őseinktől örökölt szokásokat és hagyományokat továbbadjuk a következő generációknak. Ezek az értékek nem csak a múltat idézik fel, hanem erősítik

a közösségeket és az identitást is. A hagyományok ápolása és továbbadása hozzájárul a kultúránk gazdagságához és folytonosságához.

Az iskolában való hagyományápolás kiemelten fontos tevékenység. A gyerekeknek élményekkel gazdagított, játékos módon kell megismertetni a magyar kultúrát. Emellett a helyi dalok, versek, mondókák és népszokásokkal is meg kell őket ismertetni, a hagyományok átadása miatt.

Az ünnepek kiemelkedő fontosságú események a gyermekek és az iskola életében. Ezek a közös élmények segítségével építik fel és ápolják a hagyományokat, és közelebb hozzák a tanulókat a szűkebb és tágabb környezetük eseményeihez. Az ünnepek alkalmával közvetítjük az egyetemes és nemzeti kultúra értékeit, és felidézzük a népi hagyományokat (Benedek-Sándor, 2010).

Az iskolai tanítók felelőssége, hogy gondosan összeállítsák az irodalmi anyagokat. A népköltészeti alkotások, például a magyar népdalok, fontos szerepet játszanak a gyermekek kulturális ismereteinek bővítésében. Az ábécé tanulásától kezdve az első osztályban a magyar nyelv és irodalom órákon is találkozhatnak ezekkel a hagyományos alkotásokkal. Emellett az iskolákban alkalmazott zenehallgatási anyagok között is szerepelnie kell a magyar népdaloknak, amelyeket az ének-zene órákon tanulhatnak meg a gyerekek. A környezetismeret órákon pedig a magyar szokásokról és hagyományokról is hallhatnak az alsós diákok. A rajzórán pedig a gyerekek hagyományhoz kötött képeket vagy tárgyakat is rajzolhatnak. Például a húsvéti szokásokból származó hímes tojást készíthetnek a tanórán (Tátrai – Karácsony, 1997).

Az iskolákban számos kreatív módon ápolják a hagyományokat. Az ünnepek és ünnepi műsorok remek lehetőséget nyújtanak a gyerekeknek, hogy részt vegyenek a népköltészeti alkotásokban. Az arany ősz ünnep például kiváló alkalom arra, hogy a gyerekek népdalokat énekeljenek, táncoljanak, és szavaljanak. A szülők segítségével otthoni zöldségekből és gyümölcsökből készített terméskiállítás, amely szép hagyomány, és az iskolai közösség is élvezhet.

Az irodalmi művek kiválasztásakor fontos szempont a pedagógiai, pszichológiai és módszertani tudatosság, valamint a hagyományos értékek tovább éltetése. A versanyagot például népi mondókákból és ismert költőink ritmikus, játékos verseiből állítják össze. Ezek a kiválasztott versek és mesék hozzájárulnak a környezet megszerettetéséhez, a

néphagyományok ápolásához és az évszakok szépségének megéléséhez (Klein–Szederkényi, 2020).

Az iskolai tanításban a néphagyományőrzés folyamatosságát a mindennapok hagyományőrző tevékenységei és a jeles napok tevékenységei adják:

- A mindennapi népszokásörzés részeként hangsúlyt kap a földhöz, a természethez való kötődés kifejezése.
- Az ünnepi napok között olyan jeles alkalmak szerepelnek, mint a karácsony és a húsvét, valamint azok az ünnepek, amelyek a hétköznapi népi hagyományait visszatérő jelképekkel és cselekvésekkel ünnepivé teszik.
- A népi kultúra szellemi és tárgyi alkotásai közül az esztétikai élményeket nyújtó alkotások kiválasztása és ezek beépítése a programba kiemelt feladatot képez.

Az iskolai tanításban a néphagyományőrzés célja a múlt értékeinek átörökítése és éltetése. A mindennapi élet tevékenységei és a jeles napok a néphagyományokban szorosan összetartoznak. Az iskolában megünnepelt jeles napok pedig színesebbé teszik a hétköznapiakat (Tátrai – Karácsony, 1997).

IV. ÜNNEPNAPOK, JELES NAPOK A BÁTÝÚI KISTÉRSÉG NÉHÁNY ISKOLÁJÁBAN

4.1. A Bátyúi kistérségben végzett kutatásom bemutatása

Szakedolgozatom gyakorlati részét a Battyúi kistérség három településének iskoláiban végeztem.

Kutatásom egyik helye a Bótrágyi Gimnázium volt, ahol a pedagógiai gyakorlataimat is teljesítettem. Megfigyeltem az iskolai ünnepek megjelenését, a hagyományok megélésének folyamatát, és ezek megvalósulását a Bótrágyi Gimnázium kétnyelvű tagozataiban. A kutatásomat a 2022-2023-as és 2023-2024-es tanévben végeztem, illetve rendszeresen látogattam az iskolát, megfigyeltem a tevékenységüket és elbeszélgettem a tanítókkal, információkat gyűjtöttem, amiket fényképekkel illusztráltam is. A két tagozat külön épületben, egymástól távol helyezkedik el, amivel jelentősebb különbségekre lettem figyelmes. Az ukrán tagozatban két osztályba 15 magyar anyanyelvű gyerek tanul. A magyar tannyelvű elemi iskolában négy osztály van, ahol 25 magyar anyanyelvű gyerek tanul.

Kutatásom másik állomása a Haranglábi Gimnázium volt, ahol interjúval, hosszas beszélgetéssel gyűjtöttem információt az alsó tagozat ünnepi szokásairól, hagyományairól, jeles napjairól és azok megjelenéséről az iskolában. Az iskola szervező pedagógusával volt alkalmam beszélni, aki 25 éve tanít az iskolában. A másik interjú alanyom egy alsós tanító volt, aki 11 éve van a pedagógusi pályán. Az iskolában három magyar alsó osztály van és egy összetett ukrán osztály, ahol 1. 2. és 3. osztályos gyerekek vannak összevonva. Összesen 25 tanuló van az alsó tagozatban, akik közül 2-3 gyerek kivételével mindenki magyar anyanyelvű.

A következő hely ahol a kutatásomat elvégeztem az a Battyúi Líceum volt. Két tanítóval sikerült elbeszélgetnem az iskola ünnepi szokásairól, hagyományairól az alsó tagozatban. Az egyik pedagógus 39 éve van ezen a pályán, a másik pedig 13 éve. Az iskolában négy magyar osztály van, ahová körülbelül 45 magyar anyanyelvű gyerek jár.

Az utolsó hely ahol a kutatásomat végeztem az a Battyúi Gimnázium volt, ahol ukránul folyik a tanítás. Interjút készítettem, az iskola egyik tanítójával, aki 14 éve dolgozik tanítóként. Az alsó tagozatba ukrán anyanyelvű gyerekek tanulnak négy osztályban.

Szakedolgozatom célja, hogy felmérjem, az iskolai program keretében milyen lehetőség nyílik az ünnepi szokások és jeles napok megjelenítésére, azaz a hagyományok

megélésére, s hogy ezek milyen formában valósulnak meg a Bátyúi kistérség különböző tannyelvű tagozataiban. Érdekelt továbbá, hogy a kétnyelvű tagozatban milyen ünnepek, jeles napok azonosak és különbözőek.

Hipotézisek:

H1: Az elemi iskolás gyerekek életében is fontos szerepet játszanak az ünnepek, jeles napok és hagyományok.

H2: A magyar és az ukrán tagozatú iskolában a legtöbb ünnep azonosan jelenik meg.

H3: Az ukrán tagozatú iskolákban nincs farsangi mulatság, a Nők napját jobban preferálják az Anyák napjánál és az Újévre több hangsúlyt fektetnek, mint a Karácsonyra valamint a magyar történelemmel kapcsolatos ünnepek kevésbé jelennek meg.

4.2. Kutatás eredményei

Kutatásom során, olyan kérdésekre kaptam választ a különböző tannyelvű iskolákból mint például:

- hogyan jelennek meg a néphagyományok a tanórákon;
- mennyire élnek a hagyományok az iskolában;
- az ukrán néphagyományok mennyire jelennek meg az iskolában;
- milyen ünnepeket ünnepelnek az iskolában ősszel, télen tavasszal, nyáron;
- hogyan jelenítik meg a jeles napokat az iskolán belül;
- milyen jeles napokat tartanak meg az elemi osztályokban;
- milyen formában emlékeznek vissza a hagyományainkra;
- vegyes etnikumú osztályokban figyelmet fordítanak-e egymás ünnepeinek,

szokásainak a felelevenítésére.

Az interjúkérdések a mellékletben megtalálhatóak (*1. melléklet*).

4.2.1. Bótrágyi Gimnázium magyar tannyelvű alsó osztályában megjelenő ünnepek és jeles napok

Őszi ünnepkör

Az őszi számos gyerek számára az iskolakezdésről és a nyári szünet végéről szól. Habár véget ér a pihenés időszaka, az évszak mégis számos mókát és szórakozást kínál: őszi ünnepeket, jeles napokat. Ősszel kerül megrendezésre a szüreti bál. A bótrágyi iskolákban napokig vagy akár hetekig folynak az előkészületek, szőlőfürtöket készítenek különböző technikákkal,

madárijesztőket készítenek, a gyerekek szüleik segítségével őszi terméskiállítást készítenek zöldségekből és gyümölcsökből. A tanórákon az ősz örömeiről beszélgetnek.

Ebben az időszakban környezetismeret órákon a gyerekek sárga falevelet gyűjtenek közösen, rajzórán őszi tematikák szerepelnek az ábrázolás középpontjában: zöldségek, gyümölcsök, őszi munkák, szüreti jelenetek, miközben szó esik az időjárásról is.

A *Szüreti bál* minden évben megrendezésre kerül, ennek jelképe a szőlő. A szüreti szokásokhoz hozzátartozik az evés-ivás, ének, és a tánc. Ebből az alkalomból a tanítók ünnepi műsort szerveznek, a gyerekek táncolnak, dalolnak, verseket mondanak és mondókákkal készülnek. Régi népdalaink ma is idézik ezt a nagy eseményt: *Ettem szőlőt, most érik..., Ősszel érik babám a fekete szőlő..., Érik a szőlő hajlik a vessző...*, ezekhez még hozzátartozik a néptánc. Az ünnepséget szüreti bál követi, ahol vetélkedőt rendeznek meg a gyerekek számára, amelyet nagy örömmel játszanak a gyerekek. Különböző egyéni és csapatjátékokban vesznek részt a gyerekek. Ezt követi a bál, ahol a gyerekek felszabadultan táncolhatnak.

További jeles nap az iskolában a *Márton nap*, november 11.-én, amelyhez számos népszokás, néphit kapcsolódik. A magyar iskolában ez az ünnep úgy zajlik, hogy elmesélik a legendát, majd különböző libás játékokat játszanak, verseket tanulnak, technológia órán libát készítenek.

Az őszi ünnepkör tevékenységei közé tartozik még egy olyan természetismereti óra, ahol kirándulni megy együtt az osztály. A betakarítások megfigyelése, közös termésgyűjtés kukorica-szár, csuhé, kukorica, krumpli-ásás és gyümölcsszüret valósul meg, amelyek során az őszi dalocskákat éneklük, amit énekórákon oly sokszor énekeltek. Ahol a gyermekek örömmel és lelkesen vesznek részt a megfigyelésben, közben lehet mesélni a régi falusi életről. A termékek sokoldalúan felhasználhatók.

Téli ünnepkör

Az első téli ünnep a magyar iskolában a *Mikulás nap*. Az iskolában minden osztály énekekkel, versekkel és rajzokkal készül a Mikulás várására-köszöntésére.

Az előző napok már a várakozás jegyében telnek. Piros csizmákat készíthetnek kartonból munkaórán, Mikulás alakú képekkel, rajzokkal díszíthetik a termeket, az ablakokat. Díszíthetik a környezetüket, az öltözőket, az előteret, Mikulást idéző hajtogatásokkal. Verseket tanulnak olvasásórán, dalokat énekelhetnek a Mikulásról énekórán. A Mikulás minden gyermeket megajándékoz, puttyonyából előkerülnek a

csomagok. Általában zártkörű, csak a kicsiny gyermekek és a Télapó bácsi van jelen. A délelőtti folyamán szokott eljönni, aprócska csengőjét csengetve tér be a gyerekekhez. Az örömmel tanult dalaikat, mondókáikat közösen mondják el, de vannak bátrabb gyerekek, akik önállóan is énekelnek.

Luca-napkor az iskolában felelevenítik a hagyományokat, népszokásokat, olvasásórán olvasnak róla vagy esetleg el is játszanak néhány jelenetet művészet óra keretein belül. Luca-napi mondókákat tanulnak, dalokat énekelnek és körjátékokat játszanak. A legények "lucáznak", jó és rossz kívánságokat mondanak (attól függően, hogy beengedik-e őket, vagy sem).

Az iskolában nagy ünnep a *Karácsony*. Az advent kezdetével megkezdődnek a karácsonyi előkészületek is. Mesélnek az adventi szokásokról, a közelgő ünnepekről. Minden hétvégén meggyújtanak egy gyertyát, miközben karácsonyi zenét hallgatnak, énekelnek, verselnek. A verstanulás megvalósul magyar olvasás órákon, a karácsonyi ének, daltanulás pedig helyet kap a zeneórai tantervekben minden osztályban.

Az iskolában ünnepi készülődés meghitt pillanatai mellett minden osztály kidíszíti az osztályát. Az iskola épületét körbe lengi a karácsony jellegzetes illata. Fenyőág, narancs és fahéj illat is terjeng a levegőben. Közösen az iskolában feldíszítik a karácsonyfát, munkaórán karácsonyfadíszet készítenek, rajzórán pedig karácsonyfát rajzolnak a gyerekek. Emellett a gyerekek készülnek a karácsonyi szerepre. Verseket, énekeket, táncokat és betlehemes jelenetet tanulnak (**2. melléklet**), majd a várva várt napon elő is adják. (**1. fotó**)

Az utolsó jelentős téli jeles nap a bótrágyi magyar tagozatban, amelyet népszokásokkal gazdagon ünnepelnek, az a *farsang*, amely nincs időhöz kötve, így valamikor februárban szervezik meg a farsangi bált. Ahová a gyerekek és tanítók is jelmezben érkeznek. A farsangi bálon elő adják a szerepet, különböző verseket, dalokat és táncokat (**3. melléklet**). Minden gyerek igyekszik a legötletesebb és legkreatívabb jelmezt felvenni, mert a bál folyamán pontozva lesz a jelmez és győztest is hirdetnek majd, akit megajándékoznak. Ezen felül a gyerekek vetélkedően vesznek részt, dalolnak és táncolnak.

Tavaszi ünnepkör

Az első tavaszi ünnep a bótrágyi magyar elemi iskolában a *Húsvét*. Amelynek két legnépszerűbb szokása az locsolkodás és a tojásfestés. Az iskolában locsoló verseket tanulhatnak a gyerekek magyar olvasás és nyelvórákon, amely igen hasznos a kisfiúk

számára. Rajzórán pedig hímes tojást festenek. És a tanítóval elbeszélgetnek az ünnepi szokásokról és hagyományokról.

Egy hagyományos locsolóvers:

*A legszebbik kislányt jobban megöntözöm,
És a piros tojást szépen megköszönöm.
És ezzel azt mondom, boldog ünnepeket,
Boldog húsvétot e ház népének.
Húsvét másodnapján régi szokás szerint
Fogadják szívesen az öntözőlegényt.
Én a legénységhez igen kicsi vagyok,
De öntözőlegénynek mégis csak felcsapok.
Minden esztendőben ilyenkor itt vagyok
Ha a locsolásért piros tojást kapok.*

(Népköltés)

A Húsvétot követő tavaszi ünnep az iskolában a *Május 1.* A májusfaállítás az egész magyar nyelvterületen ismert. Már az iskolákban is él e hagyomány, a foglalkozások keretein belül megbeszélik a régi hagyományokat, buzdítják a kisfiúkat, hogy majd ha felnőnek májusfát vigyenek a kedvesüknek. Ezen a napon az iskolában májusi verseket, dalokat tanulnak. Munkaórán pedig virágokat készítenek, amit a lányoknak ajándékoznak a fiuk.

A következő, tavaszi-májusi ünnep az iskolában az *Anyák napja*, amelyre minden gyerek nagyon készül. Verseket, dalokat tanulnak. Rajz órán szép virágot rajzolnak, munkaórán virágot készítenek és meghívót az anyák napi szerepre, ahova elmennek megnézni az előadásukat az anyukájuk és nagymamájuk. A tanítók által az ünnepséggel és a segítségükkel készült ajándékkal a gyerekek felköszöntik az édesanyáikat. **(2. fotó)**

További tavaszi ünnep az iskolában a *Pünkösöd*. Pünkösdre készülődve rajz órán és munkaórán a pünkösdi rózsákat készítenek a gyerekek.

Tavasszal környezetismeret órán naphívogató, esőváró mondókák és dalokat tanulnak a diákok. A tanév befejeztével megünnepelésre kerülnek az első osztályosok, akik ekkora befejezik az ábécé tanulását. Az ünnepséget *betű búcsúztatónak* nevezik a Bótrágyi Gimnáziumban. Eme ünnepségre az első osztályosok egy kis rövid műsorral készülnek az idősebbik társaiknak. Betűhívó mondókákkal, dalocskákkal és versikékkal készülnek.

Az utolsó tavaszi ünnep az iskolában a negyedik osztályosok ballagása. Az iskolában szokták még *“Utolsó csengőnek”* is hívni. Ez az ünnep szomorú és boldog is egyben. Boldog, mert a tanév végét jelenti és kezdődhet a várva várt nyári szünidő, de szomorú is, mert elballag a 4. osztály, számukra utoljára cseppetnek ott, felső tagozatba lépnek. A tanítók ballagási műsort készítenek, búcsú verseket és dalokat tanítanak a gyerekekkel, feldíszítik közösen az osztályt a szerepre és fotókat gyűjtenek a közösen eltöltött négy évükről, amelyet a szerepen bemutatnak. Az iskolai ünnepség során az osztály egyes tagjai felidéznek az elmúlt évek emlékezetes pillanatait, a tanárok jó tanácsokkal látják el a búcsúzó diákokat. Az ünnepségen a ballagó osztály búcsúzik a tanítónőjüktől, iskolatársaiktól és az iskolától is. Az alsóbb osztályos iskolatársaik is búcsúznak tőlük versekkel, énekekkel, amelyet a többi pedagógus meglepetésként készít nekik.

Valamint olyan jeles napokat is, mint: A béke világnapja, az egység napja, a magyar nyelv és költészet napja, Valentin nap, az ukrán költészet napja, a Föld napja, az éhínség és Csernobili katasztrófa valamint a magyarsághoz köthető Március 15.-ei a különleges napok is említésre kerülnek az iskolában. Vagy együtt az alsó tagozatosok vagy minden osztály külön megemlékezik ezekről a napokról, vagy előadást tartanak a jeles nap jelentőségéről akár kézműveskedéssel össze hozva a jeles nap méltatását.

4.2.2. Bótrágyi Gimnázium ukrán tannyelvű alsó osztályában megjelenő ünnepek és jeles napok

Az ukrán tannyelvű alsó osztályokban is az első hónap az iskolában a nyári szünet élményeinek és eseményeinek elmesélésével telik. Ezután itt is megrendezésre kerül az *Ősz ünnepe* (Свято осені). Itt is napokig - hetekig folyik az előkészület. Természkiallítást készítenek zöldségekből és gyümölcsökből, rajzórán az őszeiről vagy annak jellemzőiről rajzolnak, ukrán irodalom órán őszi versikékről olvashatnak a gyerekek. És persze természetrajz órákon az őszi munkálatok és az őszi örömeiről esik szó. Az ukrán elemi iskolában a szüreti bál nem kerül megrendezésre, helyette az ünnepi műsoron bemutatják a saját termés kiállításukat a gyerekek, amelyért jutalmat kapnak.

A következő jeles nap az ukrán alsó osztályokban a *Mikulásnap*, *Karácsonyi* és *Új évi* ünnepség. Ezekben az osztályokban együtt kerül megrendezésre eme három jeles ünnep, általában december utolsó tanítási napján. Már előtte egy hónappal zajlanak az előkészületek. Dalocskákat, versikéket tanulnak rajzórán és ukrán irodalom órákon.

Különböző rajzokat és kézügyességet fejlesztő hajtogatásokat készítenek rajz és munkaórákon, és még ha az idejük engedi a tanítók mikulás táncot tanítanak a gyerekeknek. Karácsonyi hangulat uralkodik az egész iskolában, melyet a karácsonyfa díszítése pecsétel meg.

Ezen az ünnepségen a gyerekek Mikulásváró ukrán dalokat énekelnek, verseket mondanak ukránul. Mint például:

„...*День-дзень-дзень,
день-дзень-дзень,
Скоро Новий рік!
Летять сніжинки, білий сніг
Вже випав на поріг.
День-дзень-дзень, день-дзень-дзень,
Новорічний дзвін
Знов дзвенить і всіх вітає
З Новим роком він.*”

Az ukrán alsó osztályokban betlehemes játékok nincsenek, helyette például H. C. Andersen Hókirálynő meséjéből játszanak el egy részletet, vagy kis rövid történeteket játszanak el, ahol megjelenik a hópelyhecske (сніжинка), az Új év hercegnője (новорічка), a Karácsony (Різдво) gyerekek személyében, akik jelmezt öltenek hozzá. **(4. melléklet).**

A második félév első jeles napja az ukrán tagozatú elemi iskolában az az *Egység napja* január 22.-én. Ezen a napon elmesélik a gyerekeknek, ennek a napnak a jelentését. Találós kérdések és mondókák segítségével próbálják megértetni a gyerekekkel a jelentőségét a napnak. Művészetórán a naphoz kapcsolódó jelképeket készítenek.

Az első tavaszi ünnep a március 8.-a *Nők napja*. Erre a napra készülődve a gyerekek munkaórán virágot készítenek, ragasztanak vagy hajtogatnak anyukájuk számára, hogy majd azzal felköszönthessék őket. Az ukrán iskolában a nők napjára készítenek egy kis műsort az anyukáknak, amelyre minden gyerek nagyon készül. Verseket, dalokat tanulnak. Rajz órán szép virágot rajzolnak, munkaórán virágot készítenek. A tanítók által az ünnepségre a gyerekek hozzátartozóit lepik meg a gyerekek a köszöntőkkel.

Az anyák napjáról említés kerül ebben a tagozatban is, rajzokat, applikációkat, ajándékokat készítenek rá, de az ünnepi műsort nem készítenek.

A nemzetközi nők napját követi *Tarasz Sevcenko* születésének és halálának évfordulója. Amikor is ukrán irodalom órákon megemlékeznek a költőről, a műveit tanulmányozzák, verseket tanulnak. És nem utolsó sorban rajzórán a verseihez rajzokat készítenek, így tisztelegve előtte.

További jeles nap a bótrágyi ukrán elemi iskolában a *Mese világnapja* (День Казки), március 20.-án, amikor minden osztály külön a saját tanítójával beszélget el erről. Az ukrán irodalom óra megfelelő helyet biztosít ennek levezetésére, ahol megbeszélhetik az ismert meséket, főszereplőket, szereplőket, kedvenc részeket vagy részleteket a meséből, vagy akár el is játszhatják a gyerekek az adott részletet.

A további tavaszi ünnep az iskolában a *Húsvét* (Великдень). Húsvét előtti hetekben, beszélgetésre kerül a húsvét jelentősége, és annak szokásai, hagyományai. Ebben az időszakban a gyerekek munkaórán tojásokra rajzolnak, hímes tojást készítenek, amelyet nagy örömmel csinálnak. **(3. fotó)**

A *Föld napja*, április 22.-én is bele tartozik a gyerekek ismeretének fejlesztéséhez. Fontos a gyerekeknek megtanulniuk, hogy vigyáznunk kell a Földre. Ezért környezetismeret órákon megismerkednek az új fogalmakkal ehhez kapcsolódóan, megvitatják, hogy mi káros és hasznos a Földnek. Keresztretjvényeket töltenek ki a naphoz kapcsolódóan és meg tanulnak környezettudatosan élni.

További jeles nap az ukrán iskolákban a *Csernobili katasztrófa* napjának évfordulója, április 26-n. Környezetismeret órán a gyerekek meghallgatják a Csernobili tragédia mi voltát és kulcsfogalmakkal bővítik tudásukat.

A tanév befejeztével itt is megünneplésre kerülnek az első osztályosok, akik ekkora befejezik az ukrán ábécé betűinek tanulását. Az ünnepséget (Свято букваря)-nak nevezik, vagyis *betű búcsúztatónak*. Az ünnepségre az első osztályosok rövid műsorral készülnek, táncolnak, dalolnak és felszabadultan, mivel már ők is tudnak olvasni!

Az utolsó tavaszi ünnep az ukrán iskolában is a *4. osztálybúcsúzó* (Прощавай початкова школа) ünnepsége.

Valamint a bótrágyi ukrán tagozatban jeles napként méltatják a Vyshyvanka-nap, amelynek célja az ukrán népi hagyományok megőrzése, az anyanyelv napja is és a Csernobili valamint az éhínségről való megemlékezés. **(4. fotó)**

4.2.3. A Haranglábai Gimnáziumban végzett kutatásom bemutatása

A Haranglábai gimnáziumban nagyon nagy figyelmet fordítanak az ünnepek megjelenítésére, hagyományok továbbadására és a szokásokra. A haranglábai tanítónő szavait idézve „...a hagyományainkat nem csak ápolni és tudni kell róla, hanem megélni is, ezért igyekszünk az órán beépíteni..”

Az iskolában négy nagy ünnepet tartanak számon: Szület, Karácsony, Farsang, Anyák napja valamint a tanévnyitó, a ballagás negyedik osztályból és a betűbúcsúztató az első osztályosoknak.

Az Ősz ünnepét szüreti mulatsággal ünneplik, mindig szereppel készülnek, ahol magyar néptáncolnak, népdalokat és verseket mondanak el a gyerekek. „A népdalok, mondókák hagyományát követjük és tanítjuk”- mondta a tanítónő. Ezért idén a néptáncolásban részt vettek a tanítók is, akik a gyerekekkel együtt magyar népviseletbe öltözve táncoltak. *(5. fotó)*

Karácsonykor az adventi időszak kezdetével itt is sokat készülődnek az ünnepre, tanórákon és tanórán kívül is. Karácsonyi műsorral készülnek, ahol jelenetet adnak elő, amiben mindenképp van betlehemes jelenet is, hangsúlyt fektetnek a keresztény ünnepekre.

Mikuláskor közös ünnepséget szerveznek a többi osztállyal, a gyerekeknek levélírást szerveznek a Mikulásnak valamint közösen kézműveskedni is szoktak.

A farsangot nagy örömmel ünneplik a haranglábai iskolában, fánk sütésre kerül sor és egy rövid kis maszkabált rendeznek a gyerekeknek, amire a tanítók is és a gyerekek is jelmezbe öltöznek, idén például FBI-osoknak öltöztek a pedagógusok. *(6. fotó)*

Az anyák napjára szereppel készülnek az anyukáknak, technika órákon valami ajándékot készítenek, rajzolnak, ragasztanak. Az anyák napjára nagyobb figyelmet fordítanak mint a Nők napjára. Az ünnepségen táncolnak, énekelnek és köszöntik az édesanyákat.

Nők napja alkalmából ajándékot készítenek az anyukáknak, színes papírból, rajzolnak, festenek, és elmondják a fontosságát, jelentőségét ennek a szép ünnepnek.

A haranglábai iskolában minden egyes történelmi esemény, ami az országunkkal függ össze, valamint ami a magyarsághoz köthető említésre kerül, valamilyen formában megemlékeznek róla. Játékkal és dalocskával kapcsolják össze a jeles napokat, minden napnak a jellegzetességét meg szokták beszélni, igyekeznek az órákra beépíteni.

Márton nap is említésre kerül az iskolában, felfedezem a világot órán vagy akár magyar olvasás órán belül. Nagyon tetszik a gyerekeknek e napnak a jellemző játéka: „*Hatan vannak, ami ludaink..*”.

Az alsó osztályokban olyan napokról is megemlékeznek mint: a Béke világnapja, ilyenkor kiállítást szerveznek; a Méltóság és a Szabadság napja, amikor énekelnek, és előadást hallgatnak. Megemlékeznek a Csernobili katasztrófáról is, olyankor mindig rövid kisfilmet néznek meg, a Luca napot is a tanórákon megemlítik, az Éhinség is szóba kerül, kézi munkáznak olyankor, valamit a május éjszaka hagyományait is ismertetik a gyerekekkel.

Továbbá Húsvétra az alsósok kiállítást készítenek. A húsvéti hagyományokat felelevenítik tanterv szerint is a tanórákon. Hímestojásokat készítenek munka órán és rajz órán, valamint együtt az alsó osztály minden éven tojásfát készít, ami közben énekelgetnek is, népdalokat hallgatnak.

Valamint olyan napok mint a Sándor, József, Benedek napok megjelenítése a felfedezem órákon szóba kerül. Olyan jeles nap is, mint a Víz világnapja is említésbe kerül, ilyenkor például színeznak ragasztanak, vagy akár a naphoz kapcsolódóan matek órán is vízcseppeket számolnak.

Ellátogatnak a könyvtárba is a könyvtár világnapján, olyan napokat is számon tartanak, mint a vágy és a védelmezők napját is méltatják. Továbbá az ukrán költészet és nyelv napját, magyar nyelv napját, Háziállatok világnapját, Köszönöm napot, Valentin napot, Anyanyelv napját, Magyar költészet napját, Angol nyelv világnapját, a Föld napját és még a Hóember napját is.

Az ukrán ünnepeknek és jeles napoknak is ugyan úgy figyelmet fordítanak. A tanárnő szavait idézve: „*Nem csak a magyar hagyományokhoz ragaszkodunk, hanem ugyan úgy ismerjük meg az államunk híres embereit, akik letettek valamit, akik példaképeink lehetnek. Nem csak a kötelesség miatt, hanem hogy tudják is az ukrán ünnepeket.*” Tarasz Sevcsenkó, Leszja Ukrajinka születésének évfordulójakor együtt megnézik a költők életutját, beszélgetnek róluk.

A magyar nyelv napja, a magyar kultúra napja is megjeleni az alsó tagozatba. Március 15.-én az 1848–49-es forradalom és szabadságharcra emlékezve előadást hallgatnak, táncolnak, és népviseletbe öltöznek, amit nagyon szeretnek a gyerekek.

4.2.4. A Bátyúi Líceumban végzett kutatásom bemutatása

A Bátyúi Líceum alsó tagozatában is aktívan élnek a hagyományok. Bár népviseletbe öltözés nem jellemző rájuk, de a tanítók elmondása szerint igyekeznek mindenre figyelmet fordítani és mindenről is beszélni a gyerekeknek. Hiszen a pedagógus hitvallása szerint „*Szeretni tanítani és a szeretni a gyerekeket kell és akkor működik minden!*”

Ebben az iskolában minden tanévben az első ünnepség a Termés ünnepe, amikor is őszi kiállítást szerveznek, valamint ebben a tanévben jótékonysági vásárra került sor.

Hagyomány az iskolában, hogy fel van osztva az ünnepekre való szereplés. Az 1. osztály Mikulás ünnepségre készül minden évben, a 2. osztály a Nők napján köszönti fel a tanárokat ünnepi műsor kereteiben, a 3. osztály pedagógus napra készül. A 4. osztály pedig a ballagásra. Ettől függetlenül minden osztályban minden ünnepségre figyelmet fordítanak, tanrákon beszélnek róla, applikációkat készítenek az ünnephez kapcsolódóan. Ezen szép ünnepségek mellett a Karácsony és az Anyák napja az a két ünnep, amire a legtöbb készülnek. A tanító elmondása szerint tananyag is úgy épül fel, hogy ápolják a hagyományokat, beszéljenek róluk, így például a magyar nyelv és olvasás, felfedezem és művészeti órákon beszélgetnek az ünnepekről, szokásokról, készülnek rájuk.

A bátyusi magyar alsós osztályokban a húsvéti hagyományok is élnek. A gyerekek hímes tojást rajzolnak rajzórakon, munkaórákon hímes tojást készítenek, locsoló versek tanulnak.

Az iskolában, a farsang idejében jelmezbált szerveznek, ahol maszkokat felvéve, jelmezekbe öltözve mulatoznak a gyerekek.

Minden jeles nap időponthoz köthetően említésre kerül az iskolában. Minden reggel azzal kezdik a napot, hogy hányadika van milyen nap van épp és megbeszélik a jeles napokat. Ilyen a Föld napja, Tarasz Sevcsenko napja, Márton nap, a Csernobili tragédia napja, Holodomorról való megemlékezés napja, a magyar nyelvhez köthető ünnepnapok, mint a Magyar költészet napja, magyar kultúra napja, és az ukrán ünnepnapok is, mint a Visivánka nap, a Béke világnapja, az egység napja. **(7. fotó)** A pedagógusok elmondása szerint a NUS óta ugyan úgy megemlékeznek a magyar ünnepekről és ukrán ünnepekről is. **(8. fotó)** Az ukrán néphagyományok az órán, a tantervben a magyarral egybekötve, párhuzamosan említésre, méltatásra kerülnek. Ezekben a napokban előadást szerveznek a gyerekeknek, vetélkedőket, kézműves foglalkozásokat, együtt készítenek el valamilyen

papírból készült dolgokat, ami az adott naphoz kötődik, például Március 15.-én közösen kokárdát készítenek, közben énekelnek, szavalnak és dalocskákat hallgatnak.

Ismertetik a gyerekekkel a népi megfigyeléseket olyan napokon, mint a Szervác, Pongrác, Bonifác napok vagy a Sándor, József, Benedek napok jelentését is.

Jellemző még bátyúi magyar alsósokra, hogy nincs Betűbúcsúztató az első osztályban, ők csak negyedik osztályosok ballagási ünnepségén mondanak el néhány verset, a ballagók után.

4.2.5. A Bátyúi Gimnáziumban végzett kutatásom bemutatása

A Bátyúi Gimnázium ukrán alsó osztályaiban is megélik az ünnepeket és hagyományokat. A pedagógus szavait idézve „*Én amikor gyerek voltam, én is ezt a mintát láttam az iskolában, családomban. És szeretném ezt továbbadni én is gyerekeknek!*”

Az első ünnepség amit megrendeznek az iskolában az Arany őszi ünnep, hetekig őszi tematikája van a tanóráknak, dalokat, verseket, elbeszéléseket tanulnak a gyerekek. Az idén őszi vásár volt megrendezve, aminek a bevételét jótékonyági célra fordították.

A következő nagy ünnepség az iskolában a téli műsor az első szemeszter végén, amikor is a Mikulást, a Karácsonyt és az Új évi ünnepeket ünneplik, versek, dalok, táncokkal. Az ünnepségen az Újév van a fő szerepben. A tanítónő elmondása szerint az utóbbi időben kezdtek több figyelmet fordítani a Mikulásra és a Karácsonyra. **(9. fotó)**

A következő fontos ünnepség az iskolában a Nők napja, amire már hetekkel előtte nagyon készülnek. Versikéket, dalocskákat tanulnak a gyerekek, amivel felköszönthetik, a tanítónőket és az anyukájukat.

Az Új Iskola integrációja szerint igyekeznek minden jeles nappal, ünnepnapról beszélni, a hagyományokat ismertetni a gyerekekkel valamint az adott nap vagy ünnep jellemzőjét el is készíteni munkaórán és felfedezem a világot órákon. Ilyen az Anyák napja és a Húsvét is, amire különösebben nem készülnek, csupán tanórai keretek között megemlítik és beszélgetnek róla.

Az iskolában főként olyan ukrán ünnepeket méltatnak, mint az Anyanyelv napja, ahol előadást hallgatnak a gyerekek és közös feladatmegoldást végeznek. Valamint az ukrán költészet napja, az ukrán nők világnapja, amikor irodalmi est kereteiben a híres ukrán nőkről mesélnek a gyerekeknek, akik az ukrán történelembe ásták be magukat. Továbbá a Visivánka nap, amikor mindenki ukrán népviseletbe öltözve verset mond és részt vesz

az ünnepi műsoron. **(10. fotó)** Olyan magyar ünnepek említésre kerülnek ezeken a napokon, mint a magyar költészet napja és a magyar anyanyelv, mivel van akinek az anyanyelve magyar, de kevesebb figyelem van rájuk fordítva.

Az iskolában megemlékeznek olyan jeles napokról is, mint az Egység napja, a Béke napja, a Holodomor napja, a Csernoboli megemlékezés napja, a Méltóság és a szabadság napja, és Ukrajna védelmezőinek napja.

Az iskolában olyan jeles ukrán napok és ünnepek is megjelennek mint a Katerina nap, András nap, amikor jósló játékokat játszanak és az ünnep jellegzetes süteményét rajzolják rajzórán. Valamint a „день Стрітєння” a Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe ami vallási ünnep, az iskolában beszélnek róla, valamint fazekakat készítenek gyurmából, vagy rajzórán azt rajzolnak. Jellegzetes az iskolában hogy nincs farsangi ünnepség, hanem a tél elbúcsúztató, tavaszváró ünnepként a „Maszljana” ünnepet jelenítik meg. Az ünnep megjelenésére palacsinta vásárt rendeznek az iskolában, mivel a palacsinta a jellegzetessége az ünnepnek.

Továbbá a 4. osztálynak ballagási ünnepség és az 1. osztálynak betű búcsúztató ünnepségre is sor kerül.

4.3. A Bátyúi kistérség magyar és ukrán tagozatú elemi iskoláinak ünnepeinek és jeles napjainak összehasonlítása.

Ahogy korábban említésre került, az őszi beköszöntével mindkét tagozatban készülnek az őszi ünnepére. Termés kiállításokat készítenek, különböző foglalkozásokat vezetnek le, kirándulásokat és sok érdekességet szerveznek a gyerekeknek.

Továbbá a magyar tagozatú iskolában Mikulás napkor ünnepségre kerül sor. Mivel a magyar szokáshagyományban december 6.-án van Mikulás nap, az ukrán Mikulás nap pedig december 19.- én így az ukrán tagozatban nem rendeznek külön ünnepséget vagy foglalkozást. Az ukrán elemi iskolában Mikulás nap a Karácsonnyal és az Új évvel kerül megrendezésre. Fontos megemlíteni, hogy a magyar iskolában is rendeznek karácsonyi műsort. Zajlik ott is a készülődés, de ott csak a Karácsony a főszerep. Míg az ukrán tagozatban a Mikulás nap és a Karácsony mellett az Új évre is nagy figyelmet fordítanak.

Fontos különbség még az iskolákban, hogy az ukrán tagozatban a Nők napját ünneplik „jobban”, a magyarban pedig az anyák napját. Nyilvánvalóan mindkét tagozatban mindkét ünnepről szó esik, zajlanak a készülődések, foglalkozások eme szép ünnepekről.

Ehhez hasonló érdekesség a két tagozatról, az hogy az ukrán elemi iskolában nem szoktak farsangot, jelmezbált vagy ehhez az ünnephez kapcsolódó rendezvényt szervezni, mivel a farsangi népszokások a magyar hagyományhoz kapcsolatos.

Továbbá mindkét tagozatban rendeznek év végén ABC búcsúztatót és ballagást a 4. osztály számára. Megünnepelnek olyan természeti ünnepet is, mint: a Föld napja, de számon tartják a Csernobili katasztrófáról való megemlékezést és az Egység napját, Béke napját és minden ukrán történelemmel kapcsolatos napot.

Az ukrán tagozatokban a magyarsággal kapcsolatos ünnepek nem kapnak olyan nagy szerepet, mint az ukrán ünnepek, viszont a magyar tagozatban mindkét nép ünnepeit egyformán méltatják. De ennek ellenére tiszteletben tartják egymás ünnepeit, és megemlítik a gyerekeknek is.

Elmondhatjuk, hogy mind a magyar, mind az ukrán közösségekben kiemelt szerepet kapnak a vallási ünnepek, amelyek megülésének inkább otthon, a családban jut hangsúlyosabb szerep (karácsony, húsvét), de az iskola felkészíti a gyerekeket ezekre az ünnepekre, megismerteti őket a hozzájuk köthető szokásokkal, viselkedési normákkal. A nemzetiségi sokszínűségből adódóan odafigyelnek és tiszteletben tartják egymás ünnepeit, és ha nem is részesei azoknak, nem sértik meg a mellettük élőket, például a magyarok az ukrán vallási ünnepeken igyekeznek látványos munkát nem végezni, hisz az ünnep dologtöltő alkalom. Az iskolában a pedagógusok megismertetik a gyerekeket a másik felekezetű diákok szokásaival is, így ők is megértik a többiek szokásait, viselkedését. A vallási ünnepeken kívül fontos szerepet kapnak az állami vagy nemzeti ünnepek is, amelyekről a megemlékezés nevelési feladata is az oktatási intézményeknek. Az iskola saját ünnepei, mint az évnyitók, a Búcsú az ABC-től, a ballagás igen fontos közösségi események a falun belül, ezek megmozgatják a gyerekeken keresztül a szülőket, rokonokat, akik ezeket az alkalmakat jeles eseményekként tartják számon.

ÖSSZEFOGLALÁS

Korunkban, amikor a régen számon tartott néphagyományok kikopóban vannak, a közösségi alkalmak egyre kevesebbek, kevés lehetőség jut arra, hogy a gyermekek megízlelhessék a népszokások valódi élményét. Fontos, hogy pedagógusok átvegyék a kezdeményező szerepet és gondoskodjanak a kisiskolások ez irányú ismereteinek gyarapításáról.

Szakedolgozatom címe *Az ünnepi szokások, jeles napok megjelenítésének lehetőségei a Bátyúi kistérség néhány iskolájában*, amellyel a legfőbb célom az, hogy az elődeink által felhalmozott hagyományok mai beilleszthetőségét az iskolai mindennapokba, bemutassam. A szakedolgozattal fel szeretném hívni a figyelmet a néphagyományőrzés fontosságára, időtlenségére.

Szakedolgozatom négy fejezetre tagolódik. Az első fejezetben az ide vonatkozó szakirodalom alapján bemutatom a legfontosabb magyar őszi, téli, tavaszi és nyári ünnepkörbe tartozó jeles napokat. Vázolom a hagyományok fontosságát és a folklóralkotásokat. A második fejezetben bemutatom az ukrán szokásokat, ünnepeket, jeles napokat. A harmadik fejezetben vázolom a hagyományok továbbadásának lehetőségeit az iskola elemi osztályaiban, az oktatási-nevelési feladatokba illeszthető, identitásfejlesztő lehetőségeket. A negyedik fejezetben pedig bemutatom a kutatásomat. Először a Bótrágyi Gimnázium magyar tannyelvű tagozatának egy tanévben előforduló jeles napjait veszem sorra, kitérve az őszi, téli, tavaszi, nyári ünnepkörökre. Majd a Bótrágyi Gimnázium ukrán tannyelvű tagozatának a tanév során megünnepelt ünnepeit, jeles napjai vizsgálom, melyek megrendezésre kerülnek az elemi osztályokban. Aztán pedig a Haranglábi gimnázium, Bátyúi Líceum és a Bátyúi gimnázium ünnepeit, szokásait és hagyományait és jeles napjait mutatom be.

Ebben fejezetben került sor az egyes ünnepnapokhoz kapcsolódó hagyományok, szokások ismertetésére, és az iskolai nevelésben történő alkalmazási lehetőségek számbavételére. A gyermekek nagyon szeretik saját kezűleg elkészíteni a különböző ünnepek jelképeit, játékaikat, apró ajándékaikat, melyeket a szülőknek, nagyszülőknek, vagy a tanítónőnek szánnak. Továbbá azt is bemutatom, hogy a pedagógusoknak milyen lehetőségei vannak arra, hogy a tágabb környezetet is bevonja a néphagyományok ápolása során. Az utolsó fejezet végén összehasonlítom a Bátyúi kistérség eltérő nyelvű tagozatainak ünnepeit, azok megjelenését.

Munkám során arra a következtetésre jutottam, hogy hagyományainkat, szokásainkat már az alsó tagozatban célszerű megismertetni a gyermekekkel. Szakmai gyakorlatom és a megfigyeléseim alatt azt tapasztaltam, hogy az iskoláskorú gyermekek nagyon kedvelik azokat a napokat, amikor valamilyen szokást, hagyományt elevenítünk fel, amikor várjuk a Mikulást, vagy a farsangra készülünk. Az ilyen és ehhez hasonló alkalmak érzelmileg gazdagabbakká teszik a gyermekeket, erősítik a közösségen belül összetartozás érzését. Azok az emberek, akik már gyermekként részesei voltak egy-egy ilyen közösségnek, azoknak felnőttként is fontos lesz a néphagyományaink, népszokásaink gazdagítása és ápolása, ők tovább fogják adni ezeket a következő generációnak.

Резюме

У наш час, коли народні традиції відходять у минуле, що вважалися здавна, стає все менше святкових подій, мало можливостей для дітей відчутти справжній досвід народних звичаїв. Важливо, щоб вчителі проявляли ініціативу та дбали про підвищення знань учнів початкових класів у цьому напрямку.

Тема моєї бакалаврської роботи: « Можливості відтворення святкових звичаїв і традицій у деяких школах Батівської селищної громади.», з якою моєю головною метою є представити можливість інтеграції традицій, накопичених нашими попередниками, у сьогоденне повсякденне шкільне життя. У своїй роботі хотілося б звернути увагу на важливість і позачасовість збереження народних традицій.

Моя робота поділена на чотири розділи. У першому розділі на основі відповідної літератури я представляю найважливіші угорські осінні, зимові, весняні та літні свята. Окреслюю значення традицій і фольклорних творів. У другому розділі подаю українські звичаї, свята та знаменні дні. У третьому розділі окреслюю можливості передачі традицій у початкових класах школи, можливості розвитку особистості, які можна інтегрувати в освітні завдання. У четвертому розділі представляю своє дослідження. У першій частині четвертого розділу перелічую визначні дні угорськомовного відділу Батрадівської гімназії, протягом навчального року, акцентуючи увагу на осінні, зимові, весняні та літні канікули. У другій частині розділу я розглядаю свята та значні дні україномовного відділу Батрадівської гімназії, які організовуються в початкових класах. А потім представляю про свята, звичаї та традиції та відомі дні в Горонглабській Гімназії, Батівській гімназії та в Батівському ліцеї.

У цьому розділі описано традиції та звичаї, пов'язані з кожним святом, а також перераховано можливості застосування в шкільній освіті. Діти люблять власноруч виготовляти святкові символи, іграшки та маленькі подарунки для батьків, бабусь, дідусів та вчителів. Крім того, я також презентую можливості для вчителів залучити ширше середовище до культивування народних традицій. Наприкінці останнього розділу порівняю свята в двомовних початкових школах Батівського субрегіону.

В ході роботи я дійшла до висновку, що з нашими традиціями та звичаями дітей доцільно знайомити вже в молодших класах. Під час педагогічної практики та

спостережень виявила, що діти шкільного віку дуже люблять ті дні, коли ми відроджуємо якийсь звичай чи традицію, коли чекаємо Діда Мороза чи готуємось до карнавалу. Такі та подібні випадки роблять дітей емоційно багатшими та зміцнюють почуття причетності до спільноти. Для тих людей, які вже в дитинстві були частиною такої спільноти, їм у дорослому віці буде важливо збагачувати та плекати наші народні традиції та звичаї, вони передаватимуть їх наступним поколінням.

Felhasznált irodalom

Baksa Brigitta (2015): *Néprajz az iskolában*.

Balassa Iván – Ortutay Gyula (1980): *Magyar néprajz*. Corvina Kiadó, Békéscsaba.

Balatoni Katalin – Gunszt Andrea – Hortobágyi Ivett (2015): *Képek a hagyományban. (Hagyományos ünnepek az óvodában és az általános iskola alsó tagozatában)*. Budapest, Örökös stúdió Bt.

Bálint Sándor (2004): *Karácsony, húsvét, pünkösöd: a nagyünnepek hazai és európai hagyományvilágából*. Neumann Kht, Budapest.

Benedek Krisztina-Sándor Ildikó (2010): *Útravaló 2. A néphagyomány közvetítésének módszerei az iskolában*. Hagyományok Háza kiadó.

Benedek Krisztina-Sándor Ildikó (2010): *Útravaló. Módszertani füzetek – Hagyományoktatás*. Hagyományok Háza kiadó.

Borsai Ilona (1980): *Magyar népi gyermekjátékok*. Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest.

Csoóri Sándor (1879): *Ünnepsoroló*. Budapest, Móra Ferenc könyvkiadó.

Csoóri Sándor: *Évnyitótól évváróig (Versek, mesék ünnepeinkhez)*. Debrecen, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó Kft.

Dömötör Tekla (1972): *Magyar népszokások*. Corvina Kiadó, Budapest.

Dömötör Tekla (2003): *Ünnepi kalendárium*. Neumann Kht, Budapest.

Esztergályos Jenő (1990): *Magyar ünnepek*. Budapest, Magyar Nyelvtudományi intézet.

Farkas Ildikó, Zadravecz Teréz (1997): *Néphagyományörző Óvodai Program*, <http://www.eszterhaz.net/kepek/Eszterh%C3%A1z%20N%C3%A9phagyom%C3%A1ny%20C%89ltet%C5%91%20C%93voda%20Pedag%C3%B3giai%20Program.pdf>

Glázer Lászlóné (2010): *Farsangi búcsúztató*.

Herczeg Noémi: *Hagyományok őrzése. Népszokások, népi játékok régen és ma*,

Hoppál Mihály (1990): *Magyar Néprajzi Lexikon: Maagyar Néprajz Népszokás, néphit, népi vallásosság VII.f.*

Horváth-Bolla Zsuzsanna (2008): *Betlehemes*.

http://hivatal.szentgotthard.hu/content/hirdetmeny_fajlok/herczeg-noemi-hagyomanyok-orzese-75503.pdf Letöltés dátuma: 2023. március 20.

Jertek Énekeljünk. Gyermekénekek (1988). Budapest.

Juhász Gyula (1991): *Jeles napjaink (Irodalmi antológia iskolai ünnepekhez)*. Budapest, Múzsák Közművelődési Kiadó.

Klein Ágnes – Szederkényi Éva (2020): *Iskolai ünnepek másként*.

Kocsis Mihály (1984): *Világfa*. Budapest, Oktatókutató intézet.

Kósa László – Szemerikényi Ágnes (1973): *Apáról fiúra*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest.

Magyar néprajz, <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/MagyarNeprajz-magyar-neprajz-2/vii-nepszokas-nephit-nepi-vallasossag-A33C/?list=eyJxdWVyeSI6ICJNYWd5YXIgblx1MDBlOXByYWp6In0> . Arcanum Adatbázis Kiadó, Budapest.

Mala storinka: *Українські народні традиції. Свята українського народу*. <https://mala.storinka.org>

Róheim Géza (1920): *Magyar néphit és népszokások*.

Simon Mónika, Csecserits Bea, Jahl Kathrin, Tarasz Lukjanyuk, Sipajlo Igor, Natalia Gereta (1998): *Körtánc füzetek: Magyarországi ukránok*. Budapest.

Szántó István (2019): *A népi kultúra metamorfózisa. A népi díszítő- és tárgykultúra megjelenése a magyar képzőművészetben*, <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/24090/szanto-istvan-dla-2019.pdf>

Letöltés dátuma: 2023. április 1.

Szinjátsszók kiskönyvtára 158.szám: *Piros betűk (Ünnepi műsorok általános iskolásoknak)*. Népművelési propaganda iroda.

Tátrai Zsuzsanna – Karácsony Molnár Erika (1997): *Jeles napok, ünnepi szokások*. Planétás Kiadó, Budapest.

Újvári Zoltán (1990): *Dramatikus népszokásaink/hagyományunk*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Varga Domokos (1999): *Ünnepünk*. Budapest, Hét krajcár kiadó.

Курочкін Олександр Володимирович (1978): *Новорічні свята українців*.

Лановик Мар'яна, Лановик Зоряна (2006): *Фольклор та фольклористика Навчальний посібник / К.: Знання-Прес 591 с.*

Леся Храплива – Щур (1982): *Українські народні звичаї в теперішньому побуті*.

Найдьонов Олександр. Суперечливість впливу інтернет-технологій на процеси культуротворення . Вісник Львівського університету: Серія філос.-політолог. студії. 2017.

Олекса Воропай. (1958) :*Звичаї нашого народу*. Мюнхен.

Філоненко Софія Олегівна (2008): *Усна народна творчість*. К.: Центр учбової літератури. 416 с.

Mellékletek

1. melléklet:

Interjúvázlat

- Mutatkozzon be (*teljes név nem szükséges, de pedagógiai pályán töltött évek száma, végzettsége: hol mikor -*), meséljen röviden a pedagógusi pályafutásáról.
  - Van-e pedagógusi hitvallása? (miért választotta ezt a hivatást, mit gondol a pályája jelenlegi helyzetéről?)
1. Ön mennyire híve a hagyományoknak? (az oktatásban)
    - Honnan merít információkat egy-egy jeles nap, vagy szokás kapcsán, hogy még jobban átadhasssa annak lényegét a gyerekeknek (saját családi/közösségi életéből, néprajzi szakirodalomból, internetről, tankönyvből)
  2. Hogyan jelennek meg a néphagyományok a tanórákon?
  3. Hogyan jelennek meg a hagyományok általánosan a Ön iskolájában?
  4. Mennyire élnek a hagyományok az iskolában? Miért? Miért nem? Hogyan? Miképpen?
  5. A NUS bevezetése óta hogyan jelenítik meg a magyar ünnepeket a tantervhez illeszkedve?
  6. Az ukrán néphagyományok mennyire jelennek meg az iskolában?
  7. Milyen változások történtek a NUS óta az iskolában a hagyományörzés terén?
  8. Milyen ünnepeket ünnepelnek az iskolában? Ősszel? Télen? Tavasszal? Nyáron?
  9. Hogyan jelenítik meg a jeles napokat az iskolán belül?
  10. Milyen jeles napokat tartanak meg az elemi osztályokban? Ősszel? Télen? Tavasszal? Nyáron?
  11. Milyen formában emlékeznek vissza a hagyományainkra? (ünnepek megtartása, népviseletbe öltözés, népi ételek fogyasztása, templomba menés)
  12. Vegyes etnikumú osztályokban figyelmet fordítanak-e egymás ünnepeinek, szokásainak a felelevenítésére? Ha igen, hogyan?
  13. Fontosnak tartja-e és ha igen miért, a különböző etnikumú gyermekek hagyományainak közös megismerését, megtartását?
  14. Hogyan tapasztalja, a szülők hogyan viszonyulnak ahhoz, hogy többféle hagyomány és ünnepi szokás megjelenik az iskolában, az osztályban, ahol Ön tanít?

2. melléklet:

Betlehemes jelenet a Bótrágyi magyar tagozatú elemi iskola Karácsonyi műsorán

Szereplők: gazduram, gazdasszony, Mária, József, angyalok, pásztorok.

Kellékek: kalap, pipa, kendő, himzett terítő, búza, mézeskalács, kucsma.

(A gazda és a gazdasszony a családjával várják, hogy érkezzenek a betlehemesek - az asztalnál ülnek.)

Gazda: Az idő már estére jár...

Gazdasszony: A betlehemesek hol késnek már.

Pásztorok: Adjon Isten békességet, áldásával dicsőséget!

Szeretnénk eljátszani a betlehemest...

Gazdáék: Magyar házban a vendéget

Szeretettel várják, finomra sült

friss cipóval, szívesen kínálják.

Ha nincs cipó, ha nincs kalács

mit tehet az ember?

Köszönti a vendégeket,

meleg szeretettel!

Pásztorok: (félkörben állnak, előttük guggolnak a bárányok. A gyermekek énekelnek együtt.)

Pásztorok, pásztorok örvendezve

Indulnak Jézushoz Betlehembe,

Boldogan hódolni a Kisdednek.

Ő hozott váltságot az embernek.

Angyalok szózata minket is hív,

Értse meg ezt ma itt minden hű szív.

Istennek szent Fiát mi is áldjuk,

Mint a hű pásztorok, magasztaljuk.

Üdvözlünk, Jézusunk, reménységünk.

Áldunk, hogy váltságot adtál nekünk.

Hoztad a drága hit szép világát,

Megnyitod szent Atyád mennyországát.

Hódolat, tisztelet az Atyának,
Érettünk földre jött szent Fiának
És a vigasztaló Szentléleknek,
Szentháromságban az egy Istennek.

Mária, József: (útnak indulnak szállást keresni, megállnak a betlehem mögött, és aggodalmasan mondják.)

József: Hogyha szállást nem kapunk,
Hol lesz akkor nyugalmunk.

Mária: Segíts meg ó Istenem
Istállóban lesz helyem...

Közösen énekel mindenki:
Ó Szent József, mint gondoltál,
Hogy Istállót választottál?
Ebben a nagy hidegben,
Ebben a nagy hidegben.

Térj be hozzánk Máriával
Született kis Jézuskával,
Szálljatok be szívünkbe,
Szálljatok be szívünkbe.

Angyalok: (pásztorokhoz mennek énekelve, majd az ének befejeztével visszamennek a betlehem mögé.)

Mennyből az angyal lejött hozzátok,
Pásztorok, pásztorok, lássátok, lássátok
Hogy Betlehembe sietve menve,
lássátok lássátok.

Istennek Fia, aki született
Jászolban, jászolban,
Ő lesz tinéktek Üdvözítők

Valóban, valóban.

Mellette ott van az édesanyja,

Mária, Mária;

Barmok közt fekszik, jászolba' nyugszik

Szent Fia, Szent Fia (Jertek Énekeljünk, 1988).

Pásztorok: (ébrednek és énekelve készülődnek a kis Jézushoz, szintén utánozó játékos mozgással.)

Nosza pásztor társaim, menjünk hát szaporán

Imádni kisdedet, ki nyugszik a szénán.

Üres kézzel ne menjünk,

Ajándékot is vigyünk.

Tejet, vaját, sajtocskát,

és egy szelíd báránykát.

(Tovább folytatják az énekkel *Nagy karácsony éjszakáján...* dallama megegyezik a közismertével, 2. versszaknál indulnak körbe, 3. versszaknál érnek a betlehemhez.)

Nagy karácsony éjszakáján,

Jézus születése napján,

Örüljete, örvendjete

A kis Jézus megszületett.

János pajtás menj előre

Nyájaidat tereld össze

Mivel Márton nagyon öreg,

Nyája után lassan lépked.

Nincs a Jézusnak subája

Sem sarkantyús kiscsizmája,

Hogy is volna subácskája

Elveszett a báránykája.

Pásztorok: (felváltva mondják)

- Édes kis Jézuskám, hoztam Neked tejecskét, nehogy megszomjazzál.
- Édes kis Jézuskám, hoztam Neked sajtocskát, nehogy megéhezzél.
- Édes kis Jézuskám, Neked adom a bundácskám, nehogy megfázzál.

Közösen örvendezve énekelnek: A kis Jézus megszületett... (2. versszaknál letérdelnek). **Mária, József:** Köszönjük az ajándékot,

Isten áldása szálljon rátok!

Közösen énekelnek:

Aludj el gyermekem szemem fénye.

Az én életemnek reménysége.

Örömet ringatlak

Szívemből óhajtalak,

Aludj, aludj!

Aludj el gyermekem, gyöngyvirágom,

Aludj el violám, én zöld ágam,

Örömet ringatlak,

Szívemből óhajtalak,

Aludj, aludj!

Gazdáék családja: Köszönjük a betlehemes játékokat! Isten áldása szálljon rátok.
(Megkínáljak a vendégeket, mézeskalács, alma, dió stb.)

Köszöntő:

Szent Karácsony éjszakáján,

Ég felé száll énekünk.

Boldogságot, szeretetet,

Égi békét hirdetünk.

Legyen béke, legyen áldás,

köztetek is emberek.

Imádkozva vegyük körül

az Isteni kisdedet.

Minden házba öröm szálljon,

Legyen boldog, Szent Karácsony! (Horváth-Bolla, 2008)

3. melléklet:

A Bótrágyi magyar tagozatú elemi iskola Farsangi műsor forgatókönyve

Szereplők: minden gyerek jelmezbe beöltözve.

(Bejönnek a gyerekek az „*Itt a farsang áll a bál..*” énekre)

Vers: „Figyelem, figyelem

közhírré tétetik

a farsangi multság elkezdődik

ide gyűljön apraja nagyja,

Ha műsorunkat látni akarja

aki itt van haza ne menjen,

aki nincs itt, az is megjelenjen!”

Ének: „*Csizmám kopogós...*”

Vers: „Maskarások bolondok,

Rázzátok a kolompot,

múljon el a hideg tél,

örvendezzen aki él!”

Vers: „Itt a farsang eljött végre,

legyen már a télnek vége,

bújtasd tested maskarába,

szíved lelked vidámságba,

ha a tavasz ide pillant,

el is indul azon nyomban.

Havas tetők felüdülnek, napsütéstől megszépülnek”

Tánc: „*Virágéknál ég a világ...*”

Vers: „Jancsi bohóc a nevem,

cintányér a tenyerem.

Orrom krumpli, szemem szén,

szeretném ha szeretnél,

velem nevetsz ha szeretsz,

ha nem szeretsz, elmehet!

Szívem mint a céltábla,

ruhámra van mintázva.

Kezdődik a nevetés 10 Ft a fizetés!

Ha nincs pénzed, ne neved
azt nézd innen elmehetsz!” (Gazdag Erzs)

Mondóka: „Ez a lábam ez ez ez...”

Tánc: „Itt a farsang áll a bál,
keringőzik a kanál,
csárdást jár a habverő,
bokázik a máktörő,
dirreg-durrog a mozsár,
táncra vár a kosár,
akár viszem is neki,
még az őrlő pergeti.

Heje-huja vigalom, habos fánk a jutalom.

Mákos patkó babkává ,
értünk van a parádé!”

Vers: A hóember

Fekete szén a szemem,
szép sudár a termetem,
orrom répa, nagy darab,
a fejemen vaskalap.

Szám is van, fülemig ér,
hónom alatt seprűnyél,
s hósubámon - még ilyet!
három apró gomb fityeg.

Vers: A futballista

Aranylábú futballista,
az én nevem: Gólos Pista.
Nem kímélem a védőket,
vígán kicselezem őket.

Vers: „Telet temet a világ

Jaj de víg multság,
szélnek eresztjük a gondot,

úgy várjuk a farsangot.

Szól a zene áll a bál,
gyereksereg táncot járt.

Itt a farsang, halihó!

Farsangolni csuda jó!”

Tánc: „*Táncolj hát, na de vígan járj...*”

Vers: A sebészorvos

Sebészorvos

Kitisztogat, fertőtlenít,

összevarrja a sebed.

Óvatosan bekötözi

-meggyógyul, ha bekened.

Vers: Kis gazdasszony vagyok én,

sütni-főzni tudok én.

Kevergetek-kavargatok,

asztalra jó ételt rakok.

Tánc:” *Gyermek volt minden óriás...*”

Vers: A boszorkány

Boszorkány a mesterségem,

kotyvasztom a mérgeket...

Csúf varangyos béka leszel,

hogyha főzök majd neked.

Vers: A cigánylány

Cigánylány vagyok én, kérem,

ott lakom a faluvégen.

Szemem kökény, gyöngy a fogam,

irigylik is tőlem sokan!

Ha fölcsendül a muzsika,

megtáncoltat Balog Zsiga,

romacsávok legjobbika.

Játék: „*Kútba estem ki húzzon ki...*”

Vers: A robot

Én vagyok a legjobb Robot.
Engem nem a gólya hozott,
nem születtem, mégis vagyok,
okos lettem, mint a nagyok...
Néhanapján, hogyha kéred,
leírhatom a leckédet.

Vers: A virág

Illatos Virág vagyok,
tarka rétről érkezem,
lengé szellő karján táncol
száz barátném még velem.
Szorgos méhnek édes mézet
ád a kelyhem nyáron át,
hallgatom sok kismadárka
égbe szálló víg dalát.

Ének: Farsang napja ma vagyon,

Tyúkot üssenenek agyon.

Bor legyen az asztalon,

Hogy a vendég ihasson.

Tyúk, ide húsos,

Kalács, ide fonatos,

Rétes, ide mákos,

Garas, ide páros!

Vers: A kéményseprő

Hol egy lavór, hol egy teknő?

Én vagyok a Kéményseprő.

Arcom kormos, ruhám szutykos,

minden gyerek tőlem futkos.

A kutyák meg majd megvesznek,

mikor engem észrevesznek.

Ám külsőmre nincsen gondom,

így is a szerencsét hordom.

Vers: A hercegnő,
Én vagyok a kis Hercegnő,
ki, ha egyszer szépen megnő,
kiskirályfit vár titokban,
ám ha kukta tetszik jobban,
néki nyújtom inkább kezem...
mert a konyhán hasznát veszem.

Vers: Bohóc-biztató
Gyertek, gyertek, gyerekek!
Én veletek nevetek!
Mosolyogjunk, kacagjunk,
kacagtatók maradjunk!
Néha úgyis rossz a világ:
víg kedvünkből nyíljon virág!
Szedjük gyorsan nagy csokorba!
Nézzük meg, hogy ki mogorva!
Adjuk néki ezt a csokrot,
vidámságból termett bokrot □
Ő se legyen szomorú,
elkerülje őt a bú!
Most mindenki nevessen;
mosolyogva szeressen!

Vers: Főrdeteges ez a bál
Farsang van, farsang van,
járjuk a táncot gyorsabban!
Főrdeteges ez a bál,
még a ház is muzsikál.

Vers: Tavaszköszöntő
Februárban, farsang felé
elkergetjük a telet,
bár szép volt a nagykarácsony,
fáztunk éppen eleget, kérünk egy kis meleget! (Glázer, 2010)

4. melléklet:

A Bótrágyi ukrán tagozatú elemi iskola Karácsonyi-Újévi műsor forgatókönyve

Ведуча: Добрий день шановні гості! Ми раді Вас вітати у цей святковий день.

Ми зиму зустрічаємо

І щиро так вітаємо!

Іде вона з смішинками,

Нарядними ялинками.

Іде зима з бадьорістю,

Із свіжістю, з прозорістю,

З прогулянками лижними

І ще з святами різними.

Заходить зима і співає пісню

Зимно ялиночці в лісі віковім
З лісу ялиночку принесли ми в дім-2р
Ось на ній іграшки зіроньки ясні
Півники зайчики пряники смачні-2р
Візьмем ялиночку у танок швидкий
Весело весело стрінем рік Новий-2р

Зима:

Я, зима-голубонька,

Ваша білогрудонька.

На крилах літала,

В гості завітала.

Принесла вам Новий рік,

Подарунки і пиріг,

Біле чисте поле

І Різдво Христове.

Зима:

Гей сніжиночки, до мене,

Святкувати вже пора!

(заходять сніжинки)

Сніжинки

Зима:

Мої донечки - сніжинки!

Довго вам було летіти.

Тому вам, мої маленькі,

Треба трішки відпочити.
(Під музикою виходить Зима і сніжинки).

Ведуча:

Мороз тріщить і віхола мете,
А на порозі в нас – Різдво святе.
Зійшла зоря різдвяна,
Сьогодні кожен славить і віта
Народження Спасителя – Христа.

Ведуча. Новий рік починається величним святом — Різдвом.
(чути стукіт)

Звіздар

Пустіть, газдо, нас до хати;
Дитя Боже прославляти!

Ведучий

Просим, просим, гості любі,
Колядоньці раді будем!

Музика №

Під пісню «Добрий вечір тобі, пане господарю...» заходять пастушки.

Звіздар

Дивна радість сталась нині:
У далекій Палестині
Звізда ясна ся з'явила,
Всьому світу возвістила
Дивну радість...
Люди йдуть,
Ось і ми рушаєм в путь.

Ангел

Слава Богу! Мир цій хаті!
Ми прийшли вам розказати
Про чудесную новину,
Про небесную дитину.

Звіздар

Весь світ нині звеселився,
Бо син Божий народився!
І ви, браття, звеселіться,
Рожденному поклоніться.

1. Пастушок

Добрий вечір, господарю!
Мир у вашу хату.
Вас і вашу всю родину
будем віншувати.
Славте Бога!
Хай віднині
Буде злагода в родині!
Ми із далеку прийшли,
Вам новину принесли.

2. Пастушок

Ми були у тій хатині,
де Ісус лежав на сні.
Ніжним світлом і теплом
все снувалося кругом.
А святая Мати-Діва,
Що Ісуса народила,
сина в ясла уклала,
щось тихесенько співала.

3. Пастушок

В гарну днину, в добрий час
Із Різдом вітаєм вас!
Із Вечерею Святою,
веселою колядою!
Хай колядочка лунає
і сніжком хай посіває,
Хай рік Новий несе у хату
Щастя й радості багато!
Христос народився!

4. Пастушок

Хай Різдо з тим завітає,
Чого серце забажає.
Хай несе у кожна хату
Вам здоров'ячка багато,
Хай смачна кутя вам вдасться,
Хай в сім'ї панує щастя.
Щоб весела коляда
В хату радість принесла.

Христос народився

5. Пастушок

Я бажаю щастя й долі,
Добра в хаті і на полі
Своїм родичам, батькам,
Своїм сестрам і братам!
Щоб і наші господарі
Мали з неба щастя в дарі,
Щоб усе велось від нині
Нашій любій господині!
Ми на тому добрі люди коляду кінчаєм,
Щастя-долі цьому дому
Щиро всі бажаєм!

Ведуча:

Всі люди радіють – сьогодні Різдво,
У кожна хатину приходить воно.
Цю радісну звістку звіщають вони,
Щоб люди готові до свята були.

Пісня: Добрий вечір тобі, пане господарю.

1. Пастушок

В день Різдва Христового
Ми прийшли в ваш дім,
Щоб добра і радості побажати всім,
Віри та надії, і в душі тепла,
Бо в цей день Марія сина родила.

2. Пастушок

Щоб над вашим домом
Любов розквітала,
А у вашій хаті слава панувала!
Нехай вам засяють Різдвяні вогні!
Здоров'я й добробуту у вашій сім'ї!
Бажаю, щоб завжди робота була.
І щоб раділа вся наша сім'я.

3. Пастушок

Щоб рік що наступить,
Був кращим за всіх,
Вам злагоди в домі
І в справах усіх!

Ангел:

Хай зима ще за віконцем,
Хай сердитий там мороз -
Народилось нове сонце.
Народивсь Ісус Христос.

Усі: З Різдом Христовим!

Пісня: Старий рік минає

(заходить Новорічко)

НОВОРІЧКО

Мене чекали ви, я знаю.
Вже вас люблю і поважаю.
З Новим роком, діти милі,
Зичу вам здоров'я, сили
Щоб пісні навкруг дзвеніли,
Щоб ніколи не хворіли,
Щоб лунав веселий сміх.
З Новим роком! Всіх! Всіх! Всіх!

Ведуча.

З Новим роком! З Новим щастям
Ми вітаєм щиро вас!
Свято любе, свято красне
Нам уже скінчати час!

Ангел

Бажаєм Вам від Божого сина,
Щоб Ваша родина у щасті й здорові
Весь вік пережила.
І мир усім Вам, люди добрі!

Képek jegyzéke

1.fotó: Betlehemes jelenet a Bótrágyi magyar iskolában

2.fotó: Anyák napi ünnepség a Bótrágyi magyar tagozatban

3.fotó: Húsvéti kiállítás a Bótrágyi gimnázium ukrán tagozatában

4.fotó: Megemlékezés az Éhinségről a Bótrágyi gimnázium ukrán tagozatában

5.fotó: Ősz ünnepe a Haranglábi gimnáziumban

6.fotó: Farsangi mulatság a Haranglábi gimnáziumban

7.fotó: Egység napja a Bányúji Líceum alsó tagozatában

8.fotó: Magyar költészet napja a Bányúji Líceum magyar tagozatú alsó osztályában

9.fotó: Új évi ünnepség a Bátyúi ukrán gimnáziumban

10.fotó: Visivánka nap a Bátyúi gimnáziumban

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Balla_Bianka.pdf

Ким подано:

Greba Ildikó

Дата перевірки:

2024-05-27 12:12:39

Дата звіту:

2024-05-27 15:13:23

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

45

Кількість слів:

12222

Схожість 4%	Збіг: 34 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 13 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 1%	Кількість: 16 джерела	Перефразовано: 99 слова
Цитування 10%	Цитування: 80	Всього використано слів: 1886
Включення 2%	Кількість: 6 включення	Всього використано слів: 324
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 6 слова